

آفتاب زندگانی

درس یابی در موضوع همدویت
(اسطیکت)

دکتر محمد کدماوی قندماری

سرشناسه	: قندهاری ، محمد هادی ، ۱۳۳۲
عنوان و پدیدآوران	: آفتاب زندگانی : درس هایی در موضوع مهدویت (سطح یک) محمد هادی قندهاری .
مشخصات نشر	: قم : رادنگار ، ۱۳۸۵
مشخصات ظاهری	: ۱۰۰ ص
شابک	: 978 - 964 - 96598 - 8 - 6
یادداشت	: فیپا
موضوع	: محمد بن حسن (عج) ، امام دوازدهم ، ۲۵۵ ق .
موضوع	: مهدویت
رده بندی کنگره	: ۳ ب ۹ ق / ۲۲۴ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷ / ۴۶۲
شماره کتابخانه ملی	: ۲۹۸۲۸ - ۸۵ م

آفتاب زندگانی

محمد هادی قندهاری

انتشارات رادنگار

چاپ هفتم - ۳۰۰۰ نسخه

تایستان ۸۹

چاپ عمران

قیمت: ۱۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۹۶۵۹۸ - ۸ - ۶ ISBN

آدرس: قم / خیابان بیست متری شهید بهشتی / کوچه ۵ / پلاک ۸

تلفن: ۶۶۳۱۳۷۰ (۰۲۵۱) - ۰۹۱۲۷۵۳۰۶۵۱

مرکز پخش: ۲۳۴۶۴۵۴ (۰۷۱۱)

行

فهرست

۷	مقدمه
۱۱	درس اول: لزوم شناخت امام زمان <small>علیه السلام</small>
۱۵	درس دوم: منجی در قرآن و دیگر کتب آسمانی
۲۱	درس سوم: امام مهدی <small>علیه السلام</small> در روایات
۲۷	درس چهارم: آشنایی
۳۳	درس پنجم: ولادت
۴۱	درس ششم: امامت امام مهدی <small>علیه السلام</small>
۴۵	درس هفتم: غیبت
۵۱	درس هشتم: طول عمر
۵۵	درس نهم: برخی از فضائل امام مهدی <small>علیه السلام</small>
۶۱	درس دهم: ظهور
۶۷	درس یازدهم: حکومت
۷۳	درس دوازدهم: یاران

۶ / درس‌هایی در موضوع مهدویت

- ۸۱ درس سیزدهم: حقوق امام مهدی علیه السلام بر ما
- ۸۵ درس چهاردهم: وظایف ما
- ۹۳ درس پانزدهم: پیام‌ها

مقدمه

زمین هیچ‌گاه از حجّت خدا خالی نبوده است. همه‌ی مردم، در هر زمانی، با حجّتی از حجّت‌های الاهی سر و کار داشته‌اند. روز قیامت هم هر امتی به دنبال حجّت خدا در عصر خودش خواهد رفت. این حقیقتی است که قرآن کریم به ما آموخته است:

﴿ يَوْمَ نَدْعُو كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ ﴾^۱

(روز قیامت) روزی است که هر امتی را به امامش فرا می‌خوانیم.

اکنون تمام سخن در این است که اگر امام زمان خود را وجود مقدّس حضرت حجّة‌بن‌الحسن العسکری - ارواحنا له الفداء - بدانیم و مطیع بی‌چون و چرای این ولیّ معصوم خداوند باشیم، امید می‌رود که در قیامت، همراه با آن بزرگوار باشیم.

اگر آن بزرگوار به بهشت برود - که یقین داریم می‌رود - ما هم همراه با ایشان به بهشت خواهیم رفت.

اگر به همین مقدار که در دل، دوستدار امام زمانمان باشیم و به زبان، دعاگوی آن امام والا مقام؛ همین قدر که وجود ایشان را احقّ بر خود بدانیم و از اعماق وجودمان بگوییم: «جانمان به قربانت!» بس است. همین قدر که دلسوزانه با امام زمان خود این چنین سخن بگوییم، کفایت می‌کند؛ حتی اگر ندانیم که امام زمان علیه السلام:

- پدر بزرگوارش که بود؛

- مادرش چه نام و چه سرگذشتی داشته است؛

- در کجا و چگونه به دنیا آمده است؛

- چرا از دید مردم، پنهان شده است؛

- این پنهانی در چند مرحله صورت گرفته است؛

- و

اگر ما با همان اعتقاد مختصر هم از دنیا برویم، امید می‌رود که اهل نجات باشیم و مشمول این کلام نبوی نشویم که فرمود:

مَنْ مَاتَ وَ لَمْ يُعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً.

اگر شما به همین مقدار هم معرفت دارید، گوارای وجودتان باد! آفرین بر شما که در راه نجات قدم نهاده‌اید. از خداوند متعال می‌خواهیم که ما و شما را بر این اعتقاد، راسخ و ثابت قدم بدارد و بر همین باور بمیراند.

نکند این جایگاه را برای احدی دیگر قائل شویم! چنین جایگاهی منحصرأً به وجود مقدّس یگانه‌ی دوران، حجّت عصر، امام زمان، حضرت بقیّة الله - که درود خدا بر او باد - اختصاص دارد و بس!

نکته‌ی دیگری که باید به آن توجه داشته باشیم، این است که اگر قصد داریم این وجود مقدّس و معصوم را بیشتر بشناسیم تا بهتر بتوانیم ایشان را به دیگران معرفی کنیم و از مقام عصمت و امامت آن بزرگوار دفاع کنیم؛ از فرصت مناسب جوانی بیشتر بهره ببریم و کتاب‌هایی که درباره‌ی آن حضرت نوشته شده است، مطالعه کنیم.

این مجموعه، به همین هدف، در پانزده درس تنظیم شده است که امید می‌رود مورد استفاده‌ی شما عزیزان قرار گیرد. نیک آن را بخوانید و با نظرهای خود در تألیف کتاب‌های سودمندتر، برای شناخت بیشتر آن حضرت، یاریگر باشید.

اکنون در پایان سخن، خالصانه و مؤدّبانه به پیشگاه مقدّسش عرض سلام می‌کنیم و می‌گوییم:

صَلَّى اللهُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ الْعَصْرِ، أَدْرِكُنَا.

چه نیکوست که در آغاز هر درس، به همین نحو، به امام زمان خود عرض ادب کنیم.

محمد هادی قندهاری

زمستان ۱۳۸۴

درس اول:

لزوم شناخت امام زمان علیه السلام

﴿ يَوْمَ نَدْعُو كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ ... ﴾^۱

روزی که هر گروه از مردمان را با پیشوایشان می خوانیم.

هر انسان خردمندی، شناخت خدای بزرگ و آشنایی با فرستادگان او را بر خود لازم می بیند. نیز باید پس از شناخت حق - تعالی - و اعتقاد به همه ی فرستادگان او، حجت زمان خویش را بشناسد و بر امامتش گردن نهد. بنابراین، بعد از توحید و نبوت، اعتقاد به امامت بر همگان لازم و شناخت امام هر زمان بر مردم آن روزگار واجب است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در روایتی که علمای شیعه^۲ و سنی^۳ آن را نقل

۱. اسراء (۱۷): ۷۱.

۲. کافی (کلینی) ۱: ۲۷۷ کتاب الحجّة، باب من مات و لیس له امام، ح ۳؛ کمال الدین (شیخ صدوق): ۴۱۰-۴۱۱، باب ۳۹ ح ۱۵.

۳. مسند (احمد بن حنبل) ۲: ۷۲؛ صحیح (بخاری) ۵: ۱۲؛ صحیح (مسلم) رقم ۱۸۴۹.

کرده‌اند، فرموده‌اند:

مَنْ مَاتَ وَ لَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ، مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً.

هر که بمیرد و امام زمان خود را نشناسد، به مرگ جاهلیت مرده است.

جاهلیت ایام قبل از اسلام را گویند که مالا مال از گمراهی و انحراف بوده است. اگر کسی توحید و نبوت و قرآن را قبول داشته باشد و به اعمال دینی خود عمل کند و تنها نقص او ناآشنایی با امام زمان خویش باشد و در این حال بمیرد، در حقیقت، نامسلمان مرده است و گمراه تلقی می‌شود. پس شرط بهره‌مندی از اعتقاد به توحید و نبوت و لازمه‌ی سودمند بودن عبادات و تقوا، این است که نسبت به امام زمان خویش معرفت داشته باشد.

به عنوان مثال، شناخت حضرت صادق علیه السلام بر مردم روزگار ایشان واجب بود؛ به طوری که بدون این شناخت دینشان ناقص می‌شد. امام این زمان، آخرین حجّت الهی، حضرت مهدی علیه السلام است و شناخت آن حضرت بر همه‌ی ما واجب می‌باشد. یعنی، بر مردم این زمان، علاوه بر اعتقاد به توحید و نبوت و پذیرفتن امامت همه‌ی امامان قبل، شناخت حضرت مهدی علیه السلام و آشنایی با آن حجّت خداوندی لازم و ضروری است.

حضرت رضا علیه السلام در سفر تاریخی خود به توس، از نیشابور عبور فرمود. دانشمندان و مردم این شهر - که عموماً سنی مذهب بودند - به استقبال موکب امام آمدند و از آن حضرت خواستند حدیثی روایت کند. حضرت رضا علیه السلام از پدران خویش، نقل کردند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: خدای

بزرگ فرموده است:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصْنِي فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي أَمِنَ مِنْ عَذَابِي.

لا اله الا الله (باورِ توحید) دژ مستحکم من است، پس هر که در این دژ وارد شود، از عذاب من در امان خواهد بود.

از این رو، آن که به توحید معتقد باشد، در عذاب دوزخ نخواهد بود. سنیان که با شنیدن این سخن بسیار مسرور شده بودند، راه امام را گشودند تا آن حضرت مسیر خویش را دنبال کنند. چند گام بعد، امام علیه السلام سر از کجاوه بیرون آوردند و افزودند:

بِشُرُوطِهَا وَ أَنَا مِنْ شُرُوطِهَا.

[اعتقاد به توحید و در نتیجه رهایی از عذاب جهنم] شرط‌هایی دارد و من، یکی از آن شرط‌هایم.^۱

اکنون در روزگار ما، معرفت امام زمان علیه السلام و اعتقاد به امامت آن پیشوای آسمانی، شرط ایمان کامل و راه نجات از عذاب الاهی است. در درس‌های آینده با بعضی از ویژگی‌های امام زمان علیه السلام آشنا می‌شویم و حداقل معرفت ضروری را درباره‌ی آن حضرت با استناد به قرآن و روایات فرامی‌گیریم. امید است که خداوند، قلب ما را از معرفت و محبت اهل بیت علیهم السلام و امام زمان علیه السلام لبریز سازد و ما را با همین اعتقاد از این جهان به سرای دیگر برده؛ تا در آن روز که هر کس را با امامش می‌خوانند، ما نیز در پی امام خویش باشیم.

۱. عیون اخبار الرضا (شیخ صدوق) ۲: ۱۳۴ باب ۳۷، ح ۴. این حدیث به حدیث سلسله الذهب مشهور است.

اکنون می‌دانیم:

۱. همان‌گونه که وظیفه داریم خدا و رسول را بشناسیم، موظفیم امام زمان خود را نیز بشناسیم.
۲. اگر امام زمان را نشناسیم و بمیریم، به مرگ جاهلیت از دنیا رفته‌ایم که سراسر کفر و شرک و گمراهی است.
۳. حدیث سلسله الذهب را نیز دانستیم و نتیجه گرفتیم که بدون معرفت امام زمان علیه السلام ایمان ما کامل نخواهد بود.

پرسش‌های درس ۱:

۱. اگر امام زمان خود را نشناسیم، چه می‌شود؟
۲. داستان امام رضا علیه السلام و حدیث سلسله الذهب را تعریف کنید.
۳. شناخت امام زمان علیه السلام بر چه کسانی لازم است؟
۴. از آیه‌ی «يَوْمَ نَدْعُو كُلَّ اُنَاسٍ بِاِمَامِهِمْ» چه نتیجه‌ای می‌گیرید؟

درس دوم:

منجی در قرآن و دیگر کتب آسمانی

﴿ وَ لَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا
عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ﴾^۱

ما پس از ذکر (تورات یا همه‌ی کتاب‌های آسمانی) در زبور نیز
نوشتیم که زمین را بندگان صالح من به ارث خواهند برد.

اعتقاد به پیامبر خاتم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و انتظار ظهور منجی، ویژه‌ی ما مسلمان‌ها
نیست. بشارت به نبوت رسول خدا و امامت ائمه‌ی هدی عَلَيْهِمُ السَّلَامُ و مژده‌ی
ظهور نجات‌بخش، در همه‌ی کتب آسمانی قبل بوده است و پیامبران
و مؤمنان امت‌های پیشین به آن اعتقاد داشته‌اند.

همه‌ی مفسران شیعه و برخی از نویسندگان سنی، عبارت **عِبَادِيَ**

الصَّالِحُونَ را در آیه‌ی فوق، مربوط به حضرت مهدی عجل الله فرجه می‌دانند.^۱
 بر اساس این آیه‌ی شریفه، بشارت ظهور و دولت جهانی مهدی عجل الله فرجه در
 کتاب زبور حضرت داود عجل الله فرجه و در دیگر کتب آسمانی آمده است و مؤمنان
 امت‌های قبل با این واقعیت آشنا بوده‌اند. با وجود تحریف کتب آسمانی
 قبل، خوشبختانه هنوز آثاری از این بشارت‌ها باقی مانده است.^۲

هنگامی که مژده‌ی ظهور آن حضرت، زینت‌بخش کتاب‌های آسمانی
 ادیان گذشته بوده است، آیا قرآن می‌تواند از این بشارت خالی باشد؟
 در قرآن کریم، بشارت به ظهور مهدی عجل الله فرجه فراوان ذکر شده است.
 دانشمند بزرگ شیعه در قرن یازدهم، علامه سید هاشم بحرانی، در کتاب
 ارجمند خویش، *الْمَحْجَةُ فِي مَا نَزَلَ فِي الْقَائِمِ الْحَجَّةِ*، صد و بیست آیه را از
 قرآن، مربوط به حضرت مهدی عجل الله فرجه می‌داند^۳ و با ذکر روایاتی، سخن
 خویش را به اثبات رسانیده است. یکی از دانشمندان معاصر، تعداد این
 آیات را تا دویست و شصت و پنج شماره کرده است^۴، در حالی که هنوز
 آیاتی را می‌توان یافت که جای آن‌ها در این گونه آثار خالی است.

این آیات فراوان، بیانگر اهمیت و جایگاه اعتقاد به مهدویت است.
 در روایاتی که در تفسیر این آیات آمده است، اصل ظهور و غیبت آن
 حضرت، اهداف حکومت ایشان، خصوصیات و حوادث عصر غیبت

۱. برای نمونه از آثار دانشمندان سنی، رک. *عِقْدُ الدَّرَرِ* (سُلَمَى شَافِعِي): ۲۱۷.

۲. رک. *نجات بخشی در ادیان* (محمد تقی راشد محصل).

۳. این کتاب با نام: «سیمای حضرت مهدی عجل الله فرجه در قرآن» به فارسی ترجمه شده است.

۴. رک. *مُعْجَمِ احَادِيثِ الامام المهدی* (علی کورانی)، جلد پنجم.

و ظهور، صفات یاران، اندیشه و اقدامات دشمنان، وظایف ما در برابر آن حضرت و ... طرح گردیده است.

تفسیر یا تأویل آیات مورد نظر به حضرت مهدی علیه السلام و ابعاد گوناگون نهضت آن حضرت، مخصوص شیعه نیست. دانشمندان سنی نیز در تفاسیر و آثار خویش، دلالت بسیاری از آنها را بر مهدی علیه السلام پذیرفته‌اند. یکی از این دانشمندان شیخ سلیمان قندوزی حنفی (۱۲۹۴ ق) است. او در جلد سوم کتاب «ینابیع المودّة»، بابتی را به بحث «مهدویّت در قرآن» اختصاص داده و در آن پنجاه و پنج آیه را از قرآن در شأن مهدی علیه السلام دانسته است. پایان بخش این گفتار، نقل دو آیه از آیاتی است که شیعه و سنی، آنها را به قیام حضرت بقیه الله علیه السلام تفسیر کرده‌اند:

۱. خدای متعال در وصف ظهور و حکومت حضرت مهدی علیه السلام می‌فرماید:

﴿ وَ نُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ
أُيُمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ﴾^۱

و ما می‌خواهیم که بر ضعیف نگه‌داشته‌شدگان در زمین، منت نهیم
و آنها را به پیشوایی برسانیم و وارث (زمین) گردانیم.

مفسران، منظور از « کسانی را که وارث گذشتگان بوده، به پیشوایی
می‌رسند» امام مهدی علیه السلام دانسته‌اند.^۲

۱. قصص (۲۸): ۵.

۲. از علمای سنی: شواهد التنزیل (حاکم حسکانی) ۱: ۴۳۱ ح ۵۹۰؛ و از شیعه: معانی
الاکخبار (شیخ صدوق): ۷۹، ح ۱.

۲. خدای بزرگ درباره‌ی قیام و مبارزات پیروز آن حضرت علیه السلام می‌فرماید:

﴿ وَ قَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَ يَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ ... ﴾^۱

و با آن‌ها بجنگید تا آن‌که فتنه‌ای بر جای نماند و دین یکسره، از آن خدا گردد.

بنا بر تفاسیر شیعه^۲ و برخی کتب اهل سنت^۳، این پیکار و نتیجه‌ی آن - که از بین رفتن همه‌ی فتنه‌ها و گمراهی‌هاست - در عصر ظهور امام مهدی علیه السلام محقق خواهد شد.

به امید آن‌که خداوند بزرگ، ظهور موعود همه‌ی ادیان، حضرت مهدی علیه السلام را نزدیک فرماید.

اکنون می‌دانیم:

۱. همه‌ی ادیان به ظهور موعود آسمانی بشارت داده‌اند.
۲. مفسران شیعه و سنی «عبادی الصالحون» را به مهدی علیه السلام و یاران آن حضرت تفسیر کرده‌اند.
۳. سید هاشم بحرانی صد و بیست آیه و شیخ سلیمان قندوزی پنجاه و پنج آیه در شأن مهدی علیه السلام در کتاب‌های خود گردآوری کرده‌اند.
۴. آیه‌ی ۵ سوره‌ی قصص، بنا بر تفاسیر شیعه و سنی، به ظهور و قیام مهدی علیه السلام اشاره می‌کند.

۱. انفال (۹): ۳۹.

۲. کافی ۸: ۲۰۱، ح ۲۴۳.

۳. ینابیع المودة (قندوزی): ۴۲۳.

پرسش‌های درس ۲:

۱. کدام دانشمند شیعی توانسته است تا صد و بیست آیه در مورد موعود بیابد؟
۲. یک آیه از قرآن ذکر کنید که اشاره به بشارت ظهور منجی در کتب پیشینیان داشته باشد.
۳. کدام دانشمند سنی با اختصاص یک فصل از کتاب خود پنجاه و پنج آیه را در شأن مهدی علیه السلام دانسته است؟
۴. پیکاری که همه‌ی فتنه‌ها و فسادها را از بین می‌برد، کدام است؟
۵. آن‌که پیشوای آینده است و وارث گذشتگان، چه کسی است؟

درس سوم:

امام مهدی علیه السلام در روایات

قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم:

أُبَشِّرُكُمْ بِالْمَهْدِيِّ يُبْعَثُ فِي أُمَّتِي عَلَى اخْتِلَافٍ مِنَ النَّاسِ
وَزَلَزِلًا^۱.

شمارا به ظهور مهدی مژده می‌دهم. او در میان امت من برانگیخته می‌شود؛
در روزگاری که مردم در اختلاف و لغزش [همراه با ترس و اضطراب]‌اند.

روایاتی که در بشارت به ظهور و ویژگی‌های امام مهدی علیه السلام از پیامبر
اکرم صلى الله عليه وآله وسلم و دیگر معصومان علیهم السلام نقل شده، آن قدر زیاد است که به جرئت
می‌توان گفت، به جز امیرالمؤمنین علیه السلام درباره‌ی هیچ معصومی این تعداد
حدیث بیان نشده است. کثرت این بشارات و قطعیت آن‌ها به اندازه‌ای بوده
است که برخی از اصحاب ائمه‌ی قبل علیهم السلام ده‌ها سال قبل از میلاد حضرت

مهدی علیه السلام درباره‌ی غیبت و ظهور آن حضرت، کتاب‌هایی تألیف کرده‌اند.^۱ به همین جهت، در نوع کتاب‌های روایی شیعه و بسیاری از کتاب‌های حدیثی سنّیان روایات مربوط به مهدویت نقل شده است.

از قدیمی‌ترین کتب معتبر سنّی، کتاب «مسند» تألیف احمد بن حنبل (۲۴۱ ق) است که حاوی نزدیک به صد حدیث درباره‌ی مهدی علیه السلام می‌باشد.^۲ کتاب‌های دیگر «سنن» ابوداود (۲۷۵ ق) و ابن‌ماجه (۲۹۳ ق) و ترمذی (۲۹۷ ق) هستند که در هر یک، فصلی به مهدویت اختصاص یافته است. علاوه بر این‌ها، دانشمندان سنّی تا کنون بیش از صد و پنجاه کتاب مستقل درباره‌ی امام مهدی علیه السلام تألیف کرده‌اند و آثاری که بخشی از آن به حضرتش اختصاص یافته، چند برابر این مقدار است.

در آثار شیعه، حجم روایات مهدویت - از آن جهت که بشارات مربوط به آن حضرت، علاوه بر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم، از ائمه‌ی هدی علیهم السلام نیز فراوان نقل شده است - بسیار بیشتر می‌باشد. در کتاب «منتخب الاثر»^۳ حدود هزار

۱. مانند:

- الملاحم حسین بن سعید اهوازی از اصحاب امام سجاده علیه السلام؛

- الغیبة، ابواسحاق انماطی از اصحاب حضرت باقر علیه السلام؛

- الغیبة، ابوالحسن طائی از اصحاب امام کاظم علیه السلام؛

- دلائل خروج القائم علیه السلام، حسن بن محمد صفّار از اصحاب امام رضا علیه السلام؛

- اثبات الغیبة، فضل بن شاذان از اصحاب امام جواد و امام هادی علیهم السلام

و بسیاری دیگر که متأسفانه هیچ‌یک به عصر حاضر نرسیده است.

۲. رک. الامام المهدی فی مسند احمد بن حنبل (جلالی).

۳. تألیف آیت الله صافی گلپایگانی، مؤلف محترم این کتاب را به امر آیت الله العظمی بروجردی رحمته الله علیه تألیف کرده است.

و سیصد روایت درباره‌ی آن حضرت موجود است. تعداد آثار مستقلی که دانشمندان شیعه درباره‌ی آن حضرت تألیف کرده‌اند و تا کنون شناخته شده است، حدود چهار هزار کتاب می‌باشد.^۱

کثرت این احادیث در کتب شیعه و سنی، از عواملی است که موجب شده است تا هر دو گروه، با وجود تفاوتی که در بحث امامت با یکدیگر دارند، در اصل اعتقاد به ظهور حضرت مهدی علیه السلام هیچ اختلافی نداشته باشند و این موضوع از مشترکات فکری آنان به شمار آید؛ تا آنجا که سنیان از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نقل کرده‌اند:

مَنْ كَذَبَ بِالْمَهْدِيِّ فَقَدْ كَفَرَ.^۲

هر کس [قیام] حضرت مهدی علیه السلام را انکار کند، کافر است.

و نیز از طرق گوناگون از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم روایت کرده‌اند:

لَوْ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا يَوْمٌ وَاحِدٌ لَطَوَّلَ اللَّهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ حَتَّى
يَبْعَثَ فِيهِ رَجُلًا مِّنِّي يُوَاطِئُ اسْمُهُ اسْمِي يَمَلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا
وَعَدْلًا كَمَا مِلْتُمْ ظُلْمًا وَجَوْرًا.^۳

اگر از عمر دنیا جز یک روز نمانده باشد، خداوند آن روز را آن قدر طولانی می‌گرداند تا مردی از [فرزندان] مرا که نامش مانند نام من است، برانگیزاند؛ او زمین را از عدل و داد آکنده می‌سازد، همان‌گونه که از ستم و بیداد پر شده باشد.

۱. رک. مرجع مهدویت.

۲. البرهان فی علامات مهدی آخر الزمان (علامه متقی هندی): ۱۷۰، ح ۲.

۳. سنن ابی داود، کتاب المهدی، ح ۴۲۸۲ - سنن ترمذی، باب ما جاء فی المهدی، ح ۲۲۳۱.

اعتقاد راسخ مسلمانان‌ها، اعم از شیعه و سنی، به ظهور مهدی علیه السلام آن‌چنان فراگیر و گسترده است که منشأ سوء استفاده‌های فراوانی در طول تاریخ بوده است. به این صورت که افراد متعددی از مسلمانان به دروغ، برای خود و یا رهبران‌شان ادعای مهدویت کرده، منشأ گمراهی عده‌ای از مسلمان‌های عصر و منطقه‌ی خود شده‌اند. از آن نمونه:

- «مهدی سودانی» (۱۳۰۵ ق) از مدعیان دروغین سنی در شمال آفریقا؛

- «محمد بن عبدالله قحطانی» (۱۴۰۰ ق) از مدعیان دروغین وهابیت

در حجاز؛

- «میرزا علی محمد شیرازی» (۱۲۶۶ ق) از مدعیان دروغین شیعه

در ایران؛

قابل ذکر است.

امید آن‌که خداوند متعال با ظهور آن حضرت، جهان را از ایمان و

عدالت مالا مال گرداند.

*

اکنون می‌دانیم:

۱. احادیث فراوانی از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در مورد حضرت مهدی علیه السلام روایت شده است.

۲. علمای شیعه و سنی حتی پیش از میلاد حضرت مهدی علیه السلام کتاب‌هایی را در

این زمینه تألیف کرده‌اند.

۳. دو کتاب منتخب الاثر و مرجع مهدویت، نشانگر کثرت احادیث و تألیفات در

موضوع مهدویت است.

۴. سنّیان از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم روایت کرده‌اند: مَنْ كَذَّبَ بِالْمَهْدِيِّ فَقَدْ كَفَرَ.
۵. سوء استفاده‌ی مدّعیان مهدویّت، دلیل اصالت و گستردگی اعتقاد به مهدویّت در بین مسلمانان است.

۶. از جمله مدّعیان مهدویّت، این سه نفرند:

- مهدی سودانی؛

- محمّد بن عبدالله قحطانی؛

- میرزا علی محمد شیرازی؛

پرسش‌های درس ۳:

۱. آیا در کتب مهمّ اهل سنّت نیز از مهدی علیه السلام یاد شده است؟ نمونه‌هایی ذکر کنید.
۲. یک کتاب مهمّ شیعی ذکر کنید که کثرت احادیث مهدویّت را نشان دهد.
۳. یک کتاب شیعی نام ببرید که نشانگر کثرت تألیف‌های مهدویّت باشد.
۴. «مَنْ كَذَّبَ بِالْمَهْدِيِّ فَقَدْ كَفَرَ» از کیست؟ چه نتیجه‌ای از آن می‌گیرید؟
۵. حدیث «لَوْ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا ...» را چه شخصیتی فرموده است؟ چه نتیجه‌ای از آن می‌گیرید؟

۶. سوء استفاده‌ی مدّعیان مهدویّت نشانگر چیست؟

۷. سه نفر از مدّعیان مهدویّت را نام ببرید.

درس چهارم:

آشنایی

﴿ بَقِيَّةُ اللَّهِ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ ... ﴾^۱

اندوخته‌ی خدا برای شما بهتر است، اگر ایمان داشته باشید.

بخشی از مشخصات حضرت مهدی عجل الله فرجه به بیان ائمه‌ی معصوم علیهم السلام

چنین است:

۱. نام: نام مبارک آن حضرت، مشابه نام رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ است.^۲
۲. القاب: آن حضرت القاب بسیاری دارد که هر یک از آنها به یکی از کمالات و ابعاد وجودی آن حضرت اشاره می‌کند. مشهورترین آنها، مهدی است که به معنای هدایت یافته است. از دیگر القاب آن حضرت،

۱. هود (۱۱): ۸۶.

۲. در روایات بسیاری، ما را از نام بردن آن حضرت در ایام غیبت باز داشته‌اند، لذا برخی نویسندگان این نام را بصورت مقطع نوشته، به جای آن از القاب آن حضرت استفاده می‌کنند. فتاوی مراجع در این زمینه بین حرمت و جواز در نوسان است.

«بقیة الله» و «صاحب الزمان» و «صاحب الأمر» و «قائم» است. لقب قائم، به معنای قیام کننده، لفظی است که شیعه به پیروی از امام رضا علیه السلام به هنگام نام بردن آن، به پا می‌خیزد، دست بر سر می‌نهد و برای ظهور آن حضرت دعا می‌کند.^۱

۳. کُنیه^۲: آن حضرت چند کنیه دارد: مشهورترین آن ابوالقاسم (همان کنیه‌ی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم) می‌باشد. یکی دیگر از کنیه‌های آن حضرت، «ابوصالح» است.

۴. پدر: پدر بزرگوار آن حضرت، امام یازدهم، حضرت امام حسن عسکری علیه السلام است.^۳ حضرت مهدی علیه السلام از طریق پدر، نهمین فرزند امام حسین علیه السلام^۴ و از طریق فاطمه (دختر امام مجتبی و مادر حضرت باقر علیه السلام) از نسل امام حسن علیه السلام است.

۵. مادر: مادر بزرگوار آن حضرت، جناب نرجس خاتون علیها السلام است.^۵ ایشان از طرف پدر، دختر یشوعا (فرزند قیصر روم) و از طریق مادر، از نسل حضرت شمعون^۶ (وصی و حواری حضرت عیسی علیه السلام) بوده است. حضرت نرجس اسامی دیگری چون سوسن و ملیکه نیز داشته است.

۱. منتخب الاثر: ۵۰۶، ح ۳. در ضمن درباره‌ی القاب و نام‌های آن حضرت می‌توان به کتاب «نام محبوب» نوشته‌ی سید حسین حسینی مراجعه کرد.

۲. لقبی که با (اب) یا (ام) آغاز شود کنیه می‌نامند. مثل: ابو عبدالله، ام سلمه. کنیه نهادن برای فرزندان، از سنت‌های عربی است.

۳. در کتاب منتخب الاثر، صد و چهل و شش حدیث در این زمینه نقل شده است.

۴. در کتاب منتخب الاثر، صد و چهل و هشت حدیث در این زمینه نقل شده است.

۵. نجم ثاقب، باب اول، ص ۱۷ (انتشارات مسجد جمکران).

۶. نام مشهور این بزرگوار در ادبیات مسیحی، پطرس مقدس (Saint peter) است.

هنگامی که آن بانوی بزرگوار در دربار قیصر روم به سر می‌برد، در خواب دید که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم ایشان را برای امام عسکری علیه السلام از حضرت مسیح و حضرت شمعون، خواستگاری فرمود. حضرت عیسی علیه السلام از این وصلت بسیار خشنود شد و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم با موافقت جناب شمعون، خطبه‌ی عقد را خواند و او را به همسری امام عسکری علیه السلام درآورد. حضرت نرجس در رؤیاهای دیگری به امر حضرت زهرا علیها السلام مسلمان می‌شود.

ایشان در خواب از امام عسکری علیه السلام دستور می‌گیرد، در جنگی که میان رومیان و مسلمانان در پیش بوده است، با لباس مبدل به عنوان خدمت‌گزار شرکت کند. به این ترتیب، این بانوی بزرگوار به سرزمین مسلمانان آمد و با شکست رومی‌ها اسیر شد و در جمع دیگر اسیران به بغداد منتقل گردید.

امام هادی علیه السلام - که به علم الاهی از همه‌ی این ماجراها آگاه بود - دوست و همسایه‌ی خویش بُشر بن سلیمان را مأمور کرد تا برای خرید جناب نرجس خاتون به ساحل رودخانه‌ی دجله در بغداد برود. امام علیه السلام به بُشر آموخته بود که چگونه او را با خصوصیت «عفت و وقار و شخصیت» تشخیص دهد و از بازاری که اسرای جنگی را به فروش می‌رساندند، خریداری نماید. امام علیه السلام به همین منظور، کیسه‌ای حاوی دویست و بیست دینار (سگه‌ی طلا) و نامه‌ای به خط رومی به بُشر سپرد تا اگر او نپذیرفت، با خواندن نامه راضی شود. بُشر به آن بازار رفت. آن بانو را در بین اسرا پیدا کرد و با دادن نامه‌ی امام علیه السلام به او و کیسه‌ی پول به برده فروش، حضرت نرجس را به همراه خویش به سامرا آورد.

امام هادی علیه السلام خواهر خویش، حضرت حکیمه خاتون را طلبید و به او فرمود:

ای دختر رسول خدا! نرجس را به منزل خویش ببر و به او فرائض و سنن اسلامی را بیاموز که او همسر فرزندانم حسن و مادر مهدی علیه السلام خواهد بود.^۱

به این ترتیب، امام زمان علیه السلام از نسل آخرین پیامبر خدا (حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم) و وصی حضرت عیسی (جناب شمعون علیه السلام) و دو پادشاه، یزدگرد سوم (پدر بزرگ امام سجاد علیه السلام)^۲ و قیصر روم (پدر بزرگ حضرت نرجس)، می‌باشند.^۳

خداوند متعال، معرفت ما را نسبت به آن حضرت افزایش داده، ما را مشمول دعا‌های خیر آن حضرت قرار دهد.

اکنون می‌دانیم:

۱. کنیه و نام امام زمان علیه السلام همان کنیه و نام رسول خداست.
۲. لقب قائم به معنی قیام کننده است.

۱. رک. بحارالانوار ۵۱: ۶-۱۰، ح ۱۲. تفصیل این ماجرا در کتاب «آخرین سفیر» سید جمال‌الدین حجازی آمده است.

۲. نجم ثاقب، انتشارات مسجد جمکران، باب اول، ص ۱۷.

۳. مدفن امام هادی علیه السلام، امام عسکری علیه السلام، حضرت نرجس و حضرت حکیمه، در کنار یکدیگر در سامرا، زیر یک ضریح قرار دارد که زمانی منزل مسکونی امام هادی علیه السلام بوده و امروزه زیارتگاه مسلمانان است.

۳. نرجس خاتون چگونه به شرف هدایت نائل و شرافت همسری با امام عصر علیه السلام نصیب وی شد.

پرسش‌های درس ۴:

۱. حضرت مهدی علیه السلام در نام و کنیه چه نسبتی با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دارد؟
۲. چند لقب از القاب حضرت مهدی علیه السلام را ذکر کنید.
۳. به پا خاستن شیعیان به احترام امامشان به هنگام شنیدن کدام لقب است؟
۴. امام زمان علیه السلام چگونه هم از نسل امام حسین علیه السلام است و هم از نسل امام حسن مجتبی علیه السلام؟
۵. نرجس خاتون چگونه از روم به سامرا آمد؟
۶. مادر امام زمان علیه السلام چگونه به خانه‌ی امام هادی علیه السلام راه یافت و با فرزند آن حضرت ازدواج کرد؟
۷. مقبره‌ی نرجس خاتون در کدام شهر است؟

درس پنجم:

ولادت

﴿ قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴾^۱

بگو حق آمد و باطل نابود شد؛ به درستی که باطل نابود شدنی است.

تولد امام مهدی علیه السلام در روز جمعه، پانزدهم شعبان سال دویست و پنجاه و پنج هجری، به هنگام اذان صبح، در شهر سامرا رخ داده است. معتمد عباسی از طریق روایات، شنیده بود فرزند امام عسکری علیه السلام همان پیشوایی است که جهان را از عدل و داد آکنده خواهد ساخت و بساط ستمگران را بر خواهد چید. از این رو، به بهانه‌های گوناگون، بازرس‌هایی به منزل امام علیه السلام می‌فرستاد تا به فرزند آن حضرت، دست یابد و او را به قتل برساند. چنان‌که نمرود و فرعون در پی آن بودند که حضرت ابراهیم و موسی علی نبینا و آله و علیهما السلام را به قتل برسانند؛ ولی اراده‌ی خدای بزرگ،

بر خواست هر کسی غلبه دارد؛ از این رو؛ به امر خداوند آثار بارداری حضرت نرجس و تولد امام زمان علیه السلام و ایام کودکی آن حضرت در پنهانی انجام شد.

داستان تولد آن حضرت - آن گونه که در کتب شیعه^۱ و برخی کتب سنی^۲ آمده - چنین است:

حکیمه خاتون در منزل امام عسکری علیه السلام میهمان بود. چون آماده‌ی بازگشت به منزل خویش شد، امام علیه السلام به او فرمود:

عمّه جان! شب را در منزل ما بمان؛ زیرا امشب فرزندی متولد می‌شود که در نزد خدای بزرگ، عزیز است. او زمین مرده را زنده خواهد ساخت.

حکیمه پرسید: از کدام همسرتان؟ امام علیه السلام فرمود: نرجس.

حکیمه به درون خانه بازگشت و چون با حضرت نرجس روبرو شد و آثار حمل ار در او ندید، در شگفت شد. به نزد امام عسکری علیه السلام بازگشت و شگفتی خود را ابراز داشت. امام علیه السلام تبسم کرد و فرمود:

به هنگام سپیده دم، بارداری او بر تو آشکار خواهد شد؛ زیرا نرجس، مانند مادر موسی است که آثار حمل در او ظاهر نشد و تا هنگام زادن، کسی از آن مطلع نبود؛ چرا که فرعون، شکم زنان باردار را می‌شکافت تا به موسی دست یابد. این فرزند نیز مانند موسی علیه السلام است.

۱. کمال الدین (شیخ صدوق) باب ۴۲.

۲. شواهد النبوة (عبدالرحمان جامی).

نیمه شب شد. حکیمه از خواب برخاست و نماز شب به جا آورد. وی منتظر تولد فرزند نرجس خاتون بود؛ اما هنوز اثری از درد زادن در او نبود. نرجس خاتون را دید که بیدار شد و نماز شب خواند و دوباره خوابید. فجر اول دمید و نرجس خاتون همچنان در خواب بود. هنگام اذان صبح نزدیک می شد. حکیمه خاتون طاقت نیاورد و از قلبش چیزی گذشت. ناگاه صدای حضرت عسکری علیه السلام را شنید:

عمّه جان! عجله مکن. ولادت نزدیک است.

حکیمه خاتون مشغول تلاوت قرآن شد. لحظاتی بعد، درد زایمان آشکار شد و اندکی پس از آن، حجت خدا و موعود همه‌ی انبیا - آن که وعده‌های الهی را در سر تا سر زمین اجرا خواهد فرمود - متولد شد. آن حضرت به هنگام تولد از هر گونه آلودگی پاک بود و بر بازوی راست او، آیه‌ی ﴿جَاءَ الْحَقُّ وَ زَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقاً﴾ نوشته بود. زانو بر زمین و صورت بر خاک نهاد و در حالی که دو انگشت سبابه را به طرف آسمان گرفته بود شهادتین را بر زبان جاری ساخت و به امامت یکایک امامان اقرار کرد تا به نام خود رسید؛ آن‌گاه فرمود:

خدایا! آنچه را به من وعده کرده‌ای برآورده ساز و کار مرا به پایان رسان و مرا ثابت قدم گردان و زمین را به وسیله‌ی من، پر از عدل و داد کن.

صدای امام حسن علیه السلام بلند شد:

عمّه جان! کودک را در آغوش گیر و نزد من آور.

کودک در آغوش حکیمه به پدر سلام کرد. امام علیه السلام کودک را گرفت و نوازش کرد و زبان در دهان او گذاشت و فرمود: فرزندم، سخن بگو. امام مهدی علیه السلام این آیه را تلاوت فرمود:

﴿ وَ نُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ﴾^۱

پس از آن، به توحید و نبوت و امامت یکایک ائمه تا پدر خویش علیه السلام اعتراف فرمود.

حکیمه اطراف سر آن حضرت، پرندگانی را در پرواز دید. یکی از آنان به امر امام علیه السلام کودک را گرفت و با خود به آسمان برد؛ درحالی که دیگر پرندگان او را دنبال می‌کردند. حکیمه درباره‌ی آن پرنده از امام علیه السلام پرسید؛ ایشان فرمود:

او روح القدس (برترین فرشته‌ی الاهی) است که خدا او را بر امامان گماشته است تا آن‌ها را در کارها موفق و پایدار کند و ایشان را بر اساس دانش [الاهی] تربیت نماید.

به مناسبت تولد آن حضرت، امام عسکری علیه السلام بنا بر سنت اسلامی، چند گوسفند عقیقه و مقدار زیادی نان و گوشت نیز بین بنی‌هاشم تقسیم فرمود.^۲ به علت تولد پنهانی، ممکن بود عده‌ای از شیعیان از اعتقاد به آخرین

۱. قصص (۲۸): ۵: «و ما می‌خواهیم که بر ضعیف‌نگه‌داستان در زمین منت نهاده، آن‌ها را به پیشوایی رسانیم و وارث [حکومت و امکانات گذشتگان] گردانیم». این آیه نیز در شأن حضرت مهدی علیه السلام می‌باشد.

۲. کمال‌الدین: ۴۳۴ و ۴۳۳.

پیشوای الاهی غافل بمانند؛ از این رو، امام علیه السلام نمایندگان و شیعیان مورد اعتماد خویش را از تولد حجّت خدا آگاه ساخت. از آن جمله: طیّ نامه‌ای به جناب احمد بن اسحاق قمی، وکیل خود در شهر قم، چنین مرقوم فرمود:

فرزند ما متولد شد. پس این خبر را نزد خود پوشیده دار و برای دیگران بازگو نکن که ما این خبر را جز به نزدیکان، به سبب خویشاوندی؛ و به دوستان، به سبب دوستی؛ ابراز نمی‌کنیم. خواستیم تو را بر آن آگاه سازیم تا همان‌گونه که ما شاد شدیم، خداوند نیز تو را شاد گرداند.^۱

امام حسن عسکری علیه السلام در مواردی دیگر - آن زمان که منزل از جاسوسان حکومت خالی بود - فرزند خود را به شیعیان مورد اعتماد، نشان می‌داد و او را حجّت پس از خود معرفی می‌کرد. چنان‌که در یک ملاقات، آن هنگام که چهل نفر از شیعیان به دیدار حضرت عسکری علیه السلام مشرف شده بودند، آن حضرت به درون خانه رفت و کودکی ماه پاره به همراه خویش آورد و فرمود: این امام شماست.^۲

گاهی نیز پاسخ سؤالات علمی و رفع مشکلات مراجعان را به آن حضرت واگذار می‌فرمود تا پیروان اهل بیت، عملاً امام خویش را شناخته، به مقام والای او واقف گردند. چنان‌که وقتی «کامل بن ابراهیم» به منزل امام عسکری علیه السلام مشرف شد تا سؤالات شیعیان مدینه را از آن حضرت بپرسد، با کودکی چهار ساله و خوش‌سیمما مواجه شد که نام او را برد و

۱. کمال الدین: ۴۳۴، ح ۱۵.

۲. اثبات الهداة (شیخ حرّ عاملی) ۷: ۲۰.

پرسش‌هایش را - پیش از آن که آن‌ها را بپرسد - پاسخ داد.^۱
خداوند! یاران آن حضرت را یاری و دشمنان او را خوار گردان.

*

اکنون می‌دانیم:

۱. آیه‌ای که در آغاز درس آمد با میلاد موعود الاهی چه ارتباطی دارد.
۲. چگونه حضرت مهدی علیه السلام همچون حضرت موسی علیه السلام در پنهانی به دنیا آمد.
۳. حتی حکیمه خاتون با آن جلالت قدرش، نمی‌دانست که حضرت مهدی علیه السلام در شب نیمه‌ی شعبان به دنیا خواهد آمد.
۴. اولین آیه‌ای که حضرت مهدی علیه السلام در بدو تولد بر روی دست پدر بزرگوارش قرائت فرمود، آیه‌ی پنجم سوره‌ی قصص بود.
۵. امام حسن عسکری علیه السلام با همه‌ی مراقبت‌های سخت حکومت عباسی، شیعیان خاص خود را از میلاد موعود الاهی باخبر فرمود.
۶. حضرت مهدی علیه السلام در کودکی، سؤال‌های ناگفته‌ی کامل بن ابراهیم را پاسخ داد.

پرسش‌های درس ۵:

۱. امام زمان علیه السلام در کدام شهر و چه زمانی به دنیا آمد؟
۲. ولادت امام عصر علیه السلام شبیه کدام پیامبر است؟
۳. به هنگام تولد، بر بازوی راست امام زمان علیه السلام، کدام آیه نقش بسته بود؟
۴. امام زمان علیه السلام در آغاز تولد، با چه کلماتی برای ظهور خود دعا کرد؟

۱. الغیبة (شیخ طوسی): ۱۴۸.

۵. اولین کلام آخرین حجّت خدا در آغوش پدر چه بود؟
۶. امام حسن عسکری علیه السلام در خفقان دولت عبّاسی، چگونه امام زمان علیه السلام را به بستگان و شیعیان خاصّ خود معرفی فرمود؟
۷. آیا کسی امام عصر علیه السلام را در کودکی ملاقات کرده است؟

درس ششم:

امامت امام مهدی علیه السلام

﴿ ... أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ ... ﴾^۱

خدای را فرمان برید؛ و از پیامبر و صاحبان امر که از خودتان هستند، اطاعت کنید.

امام حسن عسکری علیه السلام در سپیده دم روز جمعه، هشتم ربیع الاول سال ۲۶۰، در سامرا به شهادت رسید. با درگذشت آن بزرگوار، دوران امامت حضرت مهدی علیه السلام آغاز شد. امام زمان علیه السلام در آغاز امامت خویش، همچون حضرت عیسی و حضرت یحیی و همانند حضرت جواد و امام هادی علیه السلام خردسال بود. زیرا علم و حکمت و دیگر شایستگی‌های حجّت‌های خدا اکتسابی نیست که نیازمند بزرگسالی و افزایش تجربه باشد. حضرت عیسی علیه السلام در گاهواره - در حالی که کودکی یک روزه بیش نبود -

خطاب به یهودیان فرمود:

﴿ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَ جَعَلَنِي نَبِيًّا ﴾^۱

من بنده‌ی خدا هستم. خداوند به من کتاب آسمانی عطا کرده و مرا پیامبر قرار داده است.

پس از وفات امام عسکری علیه السلام جعفر، برادر آن حضرت - که داعیه‌ی دروغین امامت داشت و ولادت امام مهدی علیه السلام را انکار می‌کرد - فرصت یافت تا با خواندن نماز بر جنازه‌ی برادر، خود را جانشین آن حضرت معرفی کند. شیعیان و شاگردان خاص امام عسکری علیه السلام که عدم شایستگی و ناپاکی او را می‌دانستند، شگفت‌زده جعفر را می‌نگریستند که در پیشاپیش جمعیت ایستاده است تا بر بدن مطهر برادر نماز گزارد. ناگاه کودکی خردسال به پیش آمد و با دست، عبای جعفر را گرفت و فرمود:

عمو جان! عقب برو. فقط من شایسته‌ام تا بر پدرم نماز بگذارم!^۲

جعفر، در حالی که رنگش پریده بود، عقب رفت و امام مهدی علیه السلام بر جنازه‌ی پدر نماز خواند.^۳ بدین وسیله امامت آن حضرت بر همگان آشکار شد و کذب شایعات و ادعاهای جعفر روشن گردید.

جعفر که از این اقدام خویش طرّفی نبسته بود، رسوا شد و مراتب را به حاکم وقت اطلاع داد. به فاصله‌ی کوتاهی مأموران حکومتی فرار سیدند. امام علیه السلام نماز را به پایان برد و از آن محلّ عزیمت فرمود. به این ترتیب،

۱. مریم (۱۹): ۳۰.

۲. زیرا بر جنازه‌ی امام معصوم، جز معصوم نباید نماز بخواند.

۳. کمال الدین: ۴۷۵، ح ۲۵.

مأموران دستگاه خلافت از وجود فرزند امام عسکری علیه السلام - همان کس که سالیانی به دنبال او بودند و قصد جانش را داشتند - آگاه شدند و همه جا به جست و جوی او پرداختند. آن حضرت نیز به امر خداوند متعال جهت حفظ جان خویش، غیبت اختیار فرمود.

آن بزرگوار، پایان بخش همه ی حجّت های الهی (= خاتم الاوصیاء) است و همچون دیگر پیشوایان دین، از علم و قدرت الهی برخوردار است. خداوندا! در ایام غیبت و ظهور، در دنیا و آخرت، ما را در صف پیروان آن امام بزرگوار قرار ده. آمین!

*

اکنون می دانیم:

۱. با درگذشت امام یازدهم علیه السلام در روز جمعه، هشتم ربیع الاول دوست و شصت هجری قمری، امر امامت به تنها فرزندش امام عصر علیه السلام واگذار شد.
۲. آن حضرت در سن پنج سالگی به مقام امامت رسید و از این جهت به بعضی انبیا و ائمه علیهم السلام شباهت دارد.
۳. فقط حجّت الهی شایستگی دارد تا بر جنازه ی حجّت قبل از خود نماز بخواند.
۴. افراد ناشایست به مقام والای امامت نمی رسند؛ اگرچه بتوانند خلافت ظاهری را از ایشان بدزدند.

پرسش های درس ۶:

۱. آیا حضرت عیسی علیه السلام در گهواره سخن گفت؟ به چه دلیل؟
۲. آیا می توانید یک نمونه از صدها نمونه ی معجزات امام عصر علیه السلام را بگویید؟

۳. چه کسی می‌خواست به جای امام زمان علیه السلام بر پیکر مطهر امام عسکری علیه السلام نماز بخواند؟

۴. دو پیامبر و دو امام را نام ببرید که همچون امام زمان علیه السلام در کودکی به رسالت و امامت رسیده باشند.

درس هفتم:

غیبت

﴿ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ ... ﴾^۱

پروا پیشگان آنان‌اند که به نادیده ایمان دارند.

امام زمان علیه السلام از آغاز ولادت و نیز در دوران خردسالی چهره‌ای آشکار و شناخته شده در جامعه نبودند. همان‌گونه که در درس پنجم بیان شد، افراد مورد اعتماد و شیعیان با اخلاص، در آمد و شد به منزل امام عسکری علیه السلام گاهی خدمت آن حضرت می‌رسیدند. اوضاع اجتماعی از آغاز امامت آن حضرت به گونه‌ای شد که به امر خدای بزرگ، غیبت اختیار فرمود^۲ و به صورت چهره‌ای ناشناس در جامعه می‌زیست و به انجام تکالیف الهی خود مشغول بود.

غیبت امام زمان علیه السلام به دو دوره تقسیم می‌شود: صغری (= کوتاه) و کبری

۱. بقره (۲): ۵.

۲. الغیبة (نعمانی): ۱۴۹ و ۱۵۰ ح ۶ و ۷ از امام باقر علیه السلام در احادیث به جز ناامنی جانی، حکمت‌های دیگری نیز به عنوان علت غیبت امام زمان علیه السلام ذکر شده‌است.

(=بلند). دو غیبت امام مهدی علیه السلام در احادیث پیامبر اکرم و دیگر پیشوایان دین علیهم السلام به صراحت بیان شده است. امام صادق علیه السلام فرمود:

لِلْقَائِمِ غَيْبَتَانِ، إِحْدَاهُمَا طَوِيلَةٌ وَالْأُخْرَى قَصِيرَةٌ.^۱

قائم علیه السلام دو غیبت دارد که یکی طولانی و دیگری کوتاه است.

غیبت صغری با امامت آن حضرت آغاز شد و به مدت ۶۹ سال یعنی تا سال ۳۲۹ ادامه یافت.^۲ پس از آن، غیبت کبری آغاز شد که تا زمان ظهور آن حضرت ادامه خواهد داشت.

در سال‌های غیبت صغری، آن حضرت علیه السلام نمایندگانی داشت که رابط بین امام و مردم بودند. آن‌ها نامه‌ها و سؤالات و اموال و ندور مردم را به امام می‌رسانیدند و پاسخ آن حضرت را دریافت می‌کردند. این نمایندگان چهار نفر بودند که به «نَوَابِ اَرْبَعَه» (=نایبان چهارگانه) مشهورند. از نَوَابِ اَرْبَعَه، معجزات و کرامات فراوانی نقل و در تاریخ ثبت شده است. محل سکونت آن‌ها شهر بغداد بود و مدفن آن‌ها نیز همان جاست. اینک نام و ویژگی‌های مختصری از ایشان:

- جناب ابو عمرو، عثمان بن سعید عمروی^۳ (حدود سال ۲۶۵ ق) که از آغاز امامت حضرت مهدی علیه السلام نایب آن حضرت و قبلاً نیز وکیل امام هادی و امام عسکری علیه السلام بوده است.

۱. الغيبة (نعمانی): ۱۷۰ ح ۱ و ۲. در مصادر سنی نیز این روایت با عبارتی مشابه آمده است: عَقْدُ الدُّرَرِ (مقدسی شافعی): ۱۳۳ و ۱۳۴.

۲. برخی از دانشمندان شیعه، از آن جهت که غیبت صغری را از آغاز تولد به حساب آورده‌اند، طول آن را ۷۴ سال دانسته‌اند.

۳. در لفظ «عمرو» واوی است که خوانده نمی‌شود، لذا «عمرویی»، «عمری» تلفظ می‌گردد.

- جناب ابو جعفر، محمد بن عثمان عمروی (جمادی الاولی سال ۳۰۴ یا ۳۰۵ ق) که قبلاً نیز وکیل امام عسکری علیه السلام بوده است.

در تشرّف گروه چهل نفری به محضر امام عسکری علیه السلام^۱ - که توفیق دیدار امام مهدی علیه السلام نیز نصیب آنها شد - نیابت این دو بزرگوار اعلام شده بود.

- جناب ابوالقاسم، حسین بن رُوح نوبختی (۱۸ شعبان ۳۲۶ ق). او از خاندان ایرانی تبار نوبختی بود.

- جناب ابوالحسن، علی بن محمد سمری (۱۵ شعبان ۳۲۹ ق) که آخرین نایب امام بود. شش روز قبل از درگذشت او، امام علیه السلام در نامه‌ای (توقیع)^۲، فوت او و پایان دوره‌ی نیابت و آغاز غیبت کبری را اعلام فرمود.^۳

اکنون بیش از هزار و صد سال از آغاز غیبت کبری می‌گذرد. امام علیه السلام در این دوران نماینده‌ی خاص ندارد. مردم در مسائل دینی به راویان حدیث - یعنی دانشمندان علوم دین که فقیهان جامع الشرایط باشند - ارجاع شده‌اند. امام علیه السلام در توقیعی فرموده است:

وَأَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَةُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رِوَاةِ حَدِيثِنَا، فَإِنَّهُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ وَ أَنَا حُجَّةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ.^۴

در پیش آمده‌های نو به راویان حدیث ما مراجعه کنید؛ زیرا آنان حجّت من بر شمایند و من حجّت خدا بر آنها.

۱. در درس پنجم، این مطلب بیان گردید.

۲. برای آشنایی بیشتر با این اصطلاح به درس پانزدهم مراجعه کنید.

۳. الاحتجاج (طبرسی) ۲: ۱۹۳.

۴. کمال الدین: ۴۸۴، ح ۴ در پاسخ سؤالات اسحاق بن یعقوب.

امام زمان علیه السلام اکنون با چهره‌ای ناشناس در جامعه به سر می‌برد، در مراسم حج شرکت می‌کند، در مجامع رفت و آمد دارد، به هدایت افراد می‌پردازد و از بی‌پناهان دستگیری می‌کند.

آری! امام مهدی علیه السلام همچون خورشید پس ابراست^۱ که مردم از وجود و نور و حرارت و جاذبه‌ی او بهره می‌برند، هر چند که او را در ظاهر نبینند. در ایام غیبت، مردم عموماً آن حضرت را نمی‌شناسند و امکان مراجعه‌ی حضوری به آن آستان مقدس را ندارند؛ ولی به اذن خداوند متعال، بسیاری از افراد به دیدار حضرتش موفق می‌شوند که در این زمینه، وقایع مشهور و شورانگیز فراوانی وجود دارد.^۲

۱. این تعبیر درباره‌ی حضرت مهدی علیه السلام از رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می‌باشد: کمال الدین: ۲۵۲، ح ۳.
۲. محدث بزرگوار، حاجی نوری، در باب هفتم کتاب «نجم ثاقب» صد واقعه در این زمینه نقل کرده است که از آن میان، حکایات زیر، از شهرت بیشتری برخوردار می‌باشند:
 - حکایت ۵- تشرّف مرحوم اسماعیل بن حسن هرقلی (قرن ۷) و شفای بیماری او
 - حکایت ۳۱- تشرّف تاجر متدین، مرحوم حاج علی بغدادی م بعد از ۱۳۰۲ (مفاتیح الجنان، ذیل زیارت کاظمین علیه السلام)
 - حکایت ۴۱- تشرّف و شفای دلاک شیعه شهر حله، مرحوم ابوراجح که به دست دشمنان اهل بیت علیهم السلام شدیداً شکنجه شده بود.
 - حکایت ۴۹- تشرّف شیعه با اخلاص بحرینی، مرحوم محمدبن عیسی و نجات او و دیگر شیعیان از شرّ وزیر ناصبی.
 - حکایت ۶۳- تشرّف فقیه بزرگوار مرحوم مقدس اردبیلی م ۹۹۳ و پرسش سؤالات خویش از آن حضرت.
 - حکایت ۷۰- تشرّف عالم متقی، مرحوم سید احمد رشتی ۱۲۸۰ (مفاتیح الجنان، ذیل زیارت جامعه کبیره)
 - حکایت ۷۱- تشرّف جوانی سنّی به نام یاقوت سمنان (قرن ۱۳) که به دست آن حضرت هدایت یافت.

خداوندا! دشواری‌های دوران غیبت را بر ما آسان گردان و در ظهور آن
حضرت شتاب فرما. آمین!

اکنون می‌دانیم:

۱. امام عصر علیه السلام از آغاز امامت، غیبت اختیار فرمود.
۲. دوران غیبت نخست شصت و نه سال بود و دوران غیبت دوم امام عصر علیه السلام تا زمان ظهور ادامه دارد.
۳. امام علیه السلام در دوران غیبت، مثل خورشید پس ابر به مردم فایده می‌رساند.
۴. چهار نفر از بزرگان مورد اعتماد، امر سفارت و وساطت امام زمان علیه السلام و مردم را در دوران غیبت کوتاه عهده‌دار بودند.
۵. مردم در دوران سخت غیبت، بعد از نَوَاب اربعه به «راویان احادیث ائمه» ارجاع شده‌اند.

پرسش‌های درس ۷:

۱. نظر شما درباره‌ی این عبارت چیست؟ «امام زمان علیه السلام از آغاز ولادت پر برکتشان چهره‌ی شناخته شده و آشکاری در جامعه‌ی خود بودند.»
۲. دو دوره‌ی غیبت امام زمان علیه السلام را ذکر کنید و طول مدّت هر کدام را بنویسید.
۳. آیا امام غایب برای مردم دوران غیبت فایده‌ای دارد؟
۴. اگر نمی‌توان در دوران غیبت به حضور امام زمان علیه السلام مشرف شد، پس آن‌ها که به دیدار آن حضرت رسیده‌اند چگونه موفق شده‌اند؟

درس هشتم:

طول عمر

﴿ وَ لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا ... ﴾^۱

ما نوح را به سوی قومش فرستادیم، پس او پنجاه سال کمتر از یک هزاره در میان آنها درنگ کرد.

یکی از ویژگیهای حضرت مهدی علیه السلام عمر طولانی ایشان است؛ از این رو، به حضرت نوح و حضرت خضر علیه السلام مانند شده است. امام سجّاد علیه السلام فرموده است:

فِي الْقَائِمِ سُنَّةٌ مِنْ نُوحٍ وَ هِيَ طُولُ الْعُمُرِ^۲.

قائم علیه السلام سنتی از نوح دارد. آن سنت، دیرزیستی است.

۱. عنکبوت (۲۹): ۱۴.

۲. کمال الدین: ۲۲۲، ح ۴ و ۵؛ ۵۲۴، ح ۵.

حضرت نوح علیه السلام به شهادت آیه‌ی آغازین درس، تا قبل از طوفان، نهصد و پنجاه سال تبلیغ کرد. آن حضرت سال‌هایی پیش از پیامبری و سال‌هایی هم پس از ماجرای طوفان زیسته است. به استناد یک روایت عمر آن حضرت ۲۵۰۰ سال است.^۱ به این ترتیب عمر امام زمان علیه السلام هنوز به نیمه‌ی عمر حضرت نوح علیه السلام هم نرسیده است!

حضرت خضر علیه السلام که در عصر حضرت موسی علیه السلام حیات داشته،^۲ به اعتقاد سنی و شیعه، هنوز زنده است. با توجه به این که فاصله‌ی زمانی حضرت موسی تا ظهور پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله حدود دو هزار سال است، می‌توان گفت عمر حضرت خضر هم اکنون حداقل ۲۳۰۰ سال از عمر حضرت مهدی علیه السلام بیشتر است! امام صادق علیه السلام در روایتی مشهور، حکمت عمر طولانی حضرت خضر را این دانسته است که شاهی بر امکان دیرزیستی حضرت مهدی علیه السلام باشد.^۳

از سوی دیگر، اگر انسان به این نکته توجه کند که امام زمان علیه السلام همچون دیگر حجّت‌های خدا، از علم الاهی برخوردار است و می‌تواند با استفاده از آن از عوامل بیماری و پیری پرهیز کند؛ به این ترتیب، داشتن عمر طولانی مشکل نخواهد بود.

در ضمن، امام عصر علیه السلام با گذشت زمان، پیر و فرتوت نمی‌گردد و چهره‌ای

۱. کمال‌الدین: ۵۲۳ ح ۱ به نقل از امام صادق علیه السلام.

۲. در سوره‌ی کهف آیه‌ی ۶۰ تا ۸۲ داستان ملاقات حضرت موسی و حضرت خضر (عبد صالح) نقل شده است.

۳. کمال‌الدین: ۳۵۷ ح ۵۲.

درس هشتم: طول عمر / ۵۳

میان سال و جوان^۱ دارد تا آن جا که هر کس به آن حضرت بنگرد، ایشان را
چهل ساله می انگارد.^۲

خداوند متعال، ظهور آن حضرت را نزدیک گرداند و عمر آن عزیز را
در دوران ظهور، طولانی فرماید. آمین!

*

اکنون می دانیم:

۱. به جز امام زمان علیه السلام افراد دیگری نیز عمرهای طولانی داشته اند.
۲. ممکن است امام عصر - ارواحنا له الفدا - با تسلط بر علوم الهی، جان خود را
از انواع بیماری ها و بلا یا حفظ کند.
۳. به قدرت خدای توانا چهره ی هزاران ساله ی امام زمان علیه السلام به هنگام ظهور، به
سان مردی چهل ساله است.

پرسش های درس ۸:

۱. عمر امام زمان علیه السلام را تا این لحظه، با عمر حضرت نوح و حضرت خضر
مقایسه کنید.
۲. چگونه با استناد به «علم امام علیه السلام» عمر طولانی آن حضرت را اثبات می کنید؟

۱. این مطلب را اهل تسنن نیز نقل کرده اند: عَقْدُ الدَّرَرِ (سلمی شافعی): ۴۱ و ۴۲ به نقل از
امام باقر و امام حسین علیه السلام.

۲. منتخب الاثر: ۲۸۵ و ۲۸۴، ح ۲. این ویژگی آن حضرت، به حضرت ادریس و حضرت
یونس علیه السلام شباهت دارد.

درس نهم:

برخی از فضائل امام مهدی علیه السلام

﴿ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ * أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ﴾^۱

و پیشی گیرندگان به [ایمان] آنان اند.

فضائل و کمالات همه‌ی پیشوایان دین، به‌ویژه امام زمان علیه السلام بالاتر از آن است که انسان‌ها بتوانند بر آن احاطه پیدا کنند؛^۲ زیرا مقام آن‌ها از دسترس فکر و اندیشه‌ی بشر بالاتر بوده، صرفاً خداوند و دیگر حجت‌های الهی به اوج مقام آن‌ها واقف هستند. برخی از فضائل و کمالات امام مهدی علیه السلام که از متون دینی یافت می‌شود به‌قرار زیر است:

۱. امام زمان علیه السلام، همچون دیگر رهبران الهی، معصوم از هر گناه و مصون از هر خطا و منزّه از هر گونه نقص و پیراسته از هر گونه آلودگی است

۱. واقعه (۵۶): ۱۰-۱۱.

۲. زیارت جامعه: مَوَالِيَّ لَا أُحْصِي ثَنَاءَكُمْ وَلَا أَبْلُغُ مِنَ الْمَدْحِ كُنْهَكُمْ وَمِنَ الْوَصْفِ قَدْرَكُمْ.

و آیه‌ی تطهیر^۱ در شأن آن بزرگوار نیز می‌باشد؛ لذا امر آن حضرت، فرمان خدا؛ خشنودی آن حضرت، رضایت خدا و خشم ایشان، غضب خدای متعال است. در زیارت آن حضرت می‌خوانیم:

فَالْحَقُّ مَا رَضَيْتُمُوهُ وَ الْبَاطِلُ مَا أَسْخَطْتُمُوهُ وَ الْمَعْرُوفُ مَا
أَمَرْتُمْ بِهِ وَ الْمُنْكَرُ مَا نَهَيْتُمْ عَنْهُ.^۲

حق آن است که شما به آن خشنود باشید و باطل آن چیزی است که شما ناپسندش دارید؛ و پسندیده آن است که شما به آن فرمان دهید و ناپسند آن چیزی است که شما از آن بازدارید.

۲. مقام و منزلت امام زمان عليه السلام از همه‌ی فرشتگان و پیامبران الهی (جز پیامبر اکرم صلى الله عليه وآله) بالاتر است. جبرئیل به هنگام ظهور بر دست آن حضرت بوسه می‌زند.^۳ حضرت عیسی عليه السلام وقتی برای یاری آن حضرت از آسمان به زمین فرود آید، طبق حدیثی مشهور که سنّی و شیعه نقل کرده‌اند، در نماز جماعت به آن حضرت اقتدا می‌کند^۴ و در زمره‌ی یاران و افسران سپاه آن حضرت قرار می‌گیرد. امام صادق عليه السلام آرزوی خدمتگزاری آن حضرت را داشتند.^۵ امام رضا عليه السلام به هنگام شنیدن لقب قائم، به پا خاسته، دست بر سر نهاده، برای ظهور حضرتش دعا کرده‌اند.^۶

۱. احزاب (۳۳): ۳۳.

۲. مفاتیح الجنان: زیارت آل یس.

۳. بحار الانوار ۵۳: ۸، به نقل از امام صادق عليه السلام.

۴. منتخب الاثر فصل ۷ باب ۸.

۵. بحار الانوار ۵۱: ۱۴۸، ح ۲۲.

۶. منتخب الاثر: ۵۰۶، ح ۳.

۳. امام زمان علیه السلام از علم الاهی برخوردار است؛ از این رو، جهان و همه‌ی خلاق در محضر آن حضرت اند. نیز گزارش افعال بندگان را هر روز به عرض آن حضرت می‌رسانند.^۱ امام علیه السلام ما را می‌بیند و از اعمال و افکار ما با خبر است. آن حضرت شاهد بر بندگان است و راز دل‌ها را می‌داند. آن حضرت خود در نامه‌ای به شیخ مفید (ره) مرقوم فرمودند:

فَإِنَّا يُحِيطُ عَلْمُنَا بِأَنْبَاءِكُمْ وَ لَا يَغْزُبُ عَنَّا شَيْءٌ مِّنْ أَخْبَارِكُمْ.^۲

دانش ما بر اخبار شما احاطه دارد و هیچ خبری از شما بر ما پوشیده نیست.

۴. حضرت مهدی علیه السلام آیتِ رأفت و رحمت خداست. آن حضرت همچون پدری مهربان و مادری دل‌سوز است^۳ و همه‌ی انسان‌ها، امت و رعیت آن حضرت اند و شیعیان، به‌ویژه آنان که به یاد امام زمان علیه السلام باشند و به او توکل جویند، از عنایات و رسیدگی‌های خاص آن حضرت بهره‌مند می‌شوند. در جمله‌ای دیگر از نامه‌ی امام علیه السلام به جناب شیخ مفید آمده است:

إِنَّا غَيْرُ مُهْمَلِينَ لِمُرَاعَاتِكُمْ وَ لَا نَاسِينَ لِدِكْرِكُمْ.^۴

ما نسبت به شما بی‌توجه نیستیم و یاد شما را فراموش نمی‌کنیم.

۵. بسیاری از صفات و سنت‌های انبیا و ائمه‌ی قبل علیهم السلام در وجود امام زمان علیه السلام متجلی است.

۱. کافی ۱: ۲۲۰.

۲. بحار الانوار ۵۳: ۱۷۵، ح ۷.

۳. کافی ۱: ۲۰۰، ح ۱ از حضرت رضا علیه السلام.

۴. بحار الانوار ۵۳: ۱۷۵، ح ۷.

- ایام حمل و ولادت او همچون تولد حضرت ابراهیم و موسی علیهم‌السلام مخفیانه بوده است.^۱

- امامت او مانند نبوت حضرت عیسی و یحیی و امامت امام جواد و امام هادی علیهم‌السلام در کودکی آغاز شده است.^۲

- عمر او همچون حیات حضرت آدم، نوح و خضر علیهم‌السلام طولانی است.^۳

- غیبت او همانند غیبت حضرت ادریس و صالح و ابراهیم و یوسف و موسی علیهم‌السلام است.^۴

- جوان زیستی ایشان به حضرت یونس شبیه است.

- صبر او بر تنهایی و مشکلات عصر غیبت، چون صبر حضرت ایوب است.

- قیام آن حضرت پس از ظهور، همچون جدش رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به

شمشیر خواهد بود.^۵

حضرت سجّاد علیه‌السلام فرموده است:

در مهدی علیه‌السلام سنت‌هایی از انبیاء علیهم‌السلام وجود دارد: از آدم و نوح و ابراهیم و

موسی و عیسی و ایوب و محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم. سنت آدم و نوح در او طول عمر

است. سنت ابراهیم در او پنهانی ولادت و دوری از مردم می‌باشد. سنت

موسی در او، غیبت است. سنت عیسی اختلاف مردم درباره‌ی اوست. سنت

ایوب، گشایش مشکلات و سنت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم قیام به شمشیر می‌باشد.^۶

۱. رک. درس پنجم.

۲. رک. درس ششم.

۳. رک. درس هشتم.

۴. کمال الدین: باب ۱ تا باب ۷.

۵. منتخب الاثر: ۲۸۵-۲۸۴، ح ۲.

۶. کمال الدین: ۳۲۲، ح ۳.

«خداوندا! معرفت حجت خود (حضرت مهدی علیه السلام) را به ما عطا کن که اگر او را به ما شناسانی، از دین خود گمراه خواهیم شد.»^۱

اکنون می‌دانیم:

اگرچه نمی‌توانیم به فضائل بی‌شمار حضرت مهدی علیه السلام دست یابیم، اما از لابه‌لای

احادیث می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. عصمت (وهبی)؛
۲. برتری بر ملائک؛
۳. علم الاهی؛
۴. دلسوزی امام؛
۵. برخورداری از سنت‌ها و شباهت به انبیا.

پرسش‌های درس ۹:

۱. آیا ما می‌توانیم به همه‌ی فضائل امام زمان علیه السلام دست یابیم؟ چرا؟
۲. در یک سطر به چند فضیلت امام عصر علیه السلام اشاره کنید.
۳. خشنودی و خشم چه کسی همان رضا و غضب الاهی است؟
۴. اقتدای حضرت عیسی به امام عصر علیه السلام در نماز، بعد از ظهور، نشانه‌ی چیست؟
۵. کدام سخن امام عصر علیه السلام دلیل بر آن است که آن حضرت از ما بی‌خبر نیست؟
۶. چه سخنی خطاب به شیخ مفید در دل‌سوزی امام عصر علیه السلام نسبت به شیعیان، صادر شده است؟

۱. مفاتیح الجنان، دعای عصر غیبت.

۷. پیامبرانی را ذکر کنید که این صفات امام عصر علیه السلام را داشته‌اند:

الف - آغاز امامت در کودکی:

ب - قیام به شمشیر:

ج - صبر:

د - طول عمر:

ه - ولادت پنهانی:

و - اختلاف مردم درباره‌اش:

ز - دوری از مردم:

ح - خوف (ناامنی) در زمان غیبت:

درس دهم:

ظهور

﴿ وَ لَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ طَوْعاً وَ كَرْهاً ... ﴾^۱

و هر آن کس که در آسمان‌ها و زمین است، از سر اشتیاق یا کراهت، تسلیم فرمان او خواهد بود.

بشارت به ظهور امام مهدی علیه السلام در تمامی کتب آسمانی قبل آمده است. همه‌ی انبیا و اولیا، انتظار آن روز را می‌کشیده‌اند؛^۲ ولی غیبت آن امام همام تا کی ادامه می‌یابد و خدای بزرگ چه هنگام به آن عزیز اذن ظهور خواهد داد، هیچ کس جز خدا نمی‌داند.^۳ به همین جهت، هر کسی برای ظهور آن حضرت وقت معینی را اعلام کند، دروغ می‌گوید. امام مهدی علیه السلام در توقیعی

۱. آل عمران (۳): ۸۳.

۲. این مطلب در درس دوم بیان شد.

۳. ظهور آن حضرت از نظر نامعلوم بودن وقت آن، شبیه به قیامت است. رک. تفسیر نورالثقلین، جلد دوم، ذیل اعراف (۷): ۱۸۷.

فرموده است:

أَمَّا ظُهُورُ الْفَرَجِ فَإِنَّهُ إِلَى اللَّهِ؛ وَكَذَبَ الْوَقَاتُونَ.^۱

امر ظهور به دست خداست و آنان که برای ظهور وقت معین می‌کنند، دروغ می‌گویند.

دوران غیبت امام زمان علیه السلام عصر مشکلات شیعه است. پایان یافتن این دوران و فرارسیدن زمان ظهور، با دعا و تقاضای مردم در ارتباط است. خدای متعال با دعا و ضجّه و ناله‌ی بنی اسرائیل، از چهارصد سال عذاب آنان، صد و هفتاد سال باقی مانده را بخشید و با نبوت حضرت موسی، آنان را از شرّ فرعون نجات داد. از این رو امام صادق علیه السلام برای تعجیل ظهور، مسلمان‌ها را به دعا و ناله به درگاه خدا، همانند بنی اسرائیل، توصیه می‌فرماید.^۲

امام زمان علیه السلام از کنار خانه‌ی کعبه، در محلّ حجر الاسود^۳، ظهور خواهد کرد؛ در حالی که سیصد و سیزده یار آن حضرت در آن جا حاضرند.^۴ جبرئیل امین در لحظه‌ی ظهور، بر بام خانه‌ی کعبه می‌رود و با فریادی که همه‌ی مردم دنیا آن را می‌شنوند و مفهومش را می‌فهمند، ظهور آن حضرت را اعلام می‌کند (صیحه‌ی آسمانی).^۵ مؤمنان برگزیده از هر گوشه‌ی عالم به بیعت و یاری او می‌شتابند. حضرت عیسی علیه السلام از آسمان فرود می‌آید و با آن حضرت بیعت کرده، در سپاه ایشان قرار می‌گیرد و در

۱. کمال الدین: ۴۸۴، ح ۴.

۲. تفسیر عیاشی ۲: ۱۵۴، ح ۴۹.

۳. بحار الانوار ۵۲: ۳۰۷، ح ۸۱.

۴. رک. به روایات ذیل بقره (۲): ۱۴۸.

۵. رک. روایات ذیل شعراء (۲۶): ۴.

نماز به آن حضرت اقتدا می‌کند.^۱ عده‌ای از مؤمنان که مشتاق یاری حضرتش بوده‌اند و در گذشته‌اند، زنده می‌شوند و به یاری امام خویش می‌شتابند. آن هنگام که شماره‌ی یاوران آن حضرت به ده هزار نفر برسد، قیام می‌کند^۲ و پس از فتح مکه به مدینه می‌رود. از آن جا به کوفه تشریف می‌برد و در آن جا استقرار می‌یابد و آن شهر را پایتخت حکومت جهانی خویش قرار می‌دهد^۳ و از همان جا لشکر خویش را به سراسر جهان می‌فرستد. در این جنگ‌ها، علاوه بر یارانی که روز به روز بر تعدادشان افزوده می‌شود، فرشتگان و عوامل طبیعت نیز به فرمان آن حضرت هستند.^۴ ترس و رعب شدیدی همه‌ی ارکان سپاه دشمن را فرا گرفته، مانع آنها از هر اقدامی می‌شود.^۵

از ویژگی‌های لشکر امام زمان علیه السلام آن است که در هیچ جبهه‌ای شکست نمی‌خورد و همواره پیروز و سرفراز است؛^۶ زیرا اکثر مردم در برابر لشکر آن حضرت تسلیم می‌شوند و با دیدن:

- معجزات و نشانه‌های الهی؛

- منطق و کلام دلربا؛

- اخلاق و انسانیت و معنویت او و یارانش؛

۱. منتخب الاثر فصل ۷، باب ۸.

۲. کمال الدین: ۳۷۸، ح ۲ (امام جواد علیه السلام).

۳. کامل زیارت: ۳۰، ح ۱۱ (امام باقر یا صادق علیه السلام).

۴. بحار الانوار ۵۲: ۳۱۲، ح ۵ (رسول اکرم صلی الله علیه و آله)، بحار الانوار ۵۲: ۳۸۸، ح ۲۰۶، ۳۲۷.

ح ۴۳ (امام باقر علیه السلام)، ۳۲۴، ح ۳۶ (امام صادق علیه السلام).

۵. بحار الانوار ۵۲: ۳۵۶، ح ۱۱۹ (امام صادق علیه السلام).

۶. بحار الانوار ۵۱: ۵۹، ح ۵۶ (امام صادق علیه السلام)، ۲۱۸، ح ۶ (امام باقر علیه السلام).

دیگر جایی برای انکار نمی‌ماند. اندک مقاومتی هم که از سوی بعضی مخالفان اسلام، چون یهود و برخی مخالفان متعصب اهل بیت علیهم‌السلام انجام گیرد؛ درهم شکسته می‌شود^۱ و شرق و غرب عالم در مدت هشت ماه فتح می‌شود.^۲ امام مهدی علیه‌السلام در آن نبردها، با ستمگران و سرکشان درگیر می‌شود و حق ستم‌دیدگان را از آن‌ها می‌ستاند. کفار و مشرکان - اگر بر کفر خویش پافشاری کنند - کشته و دشمنان اهل بیت علیهم‌السلام سرکوب می‌شوند^۳ و مفسدان و منحرفان و شیاطین به جزای خویش می‌رسند. گردن‌کشان و سرکشان و منکران به قتل می‌رسند و سرتاسر زمین، در سایه‌ی فرهنگ الهی تشییع، به رهبری امام زمان علیه‌السلام قرار می‌گیرد.

خداوند بزرگ، تحقق آن دوران را زودتر و آسان‌تر گرداند.

آمین!

*

اکنون می‌دانیم:

۱. ظهور حضرت مهدی علیه‌السلام قطعی است؛ اما زمان آن نامشخص است.
 ۲. هر کس برای ظهور وقت تعیین کند، دروغ‌گوست.
- * دعا تنها راه نیست! شیعه در دوران غیبت وظایف و تکالیف فراوان دارد که انجام هر کدام از آن‌ها در پایان بخشیدن به دوران غیبت، مؤثر است.

۱. تفسیر اهل بیت علیهم‌السلام از آیه‌ی ۸۳ آل عمران که در صدر این درس نقل شد.

۲. بحارالانوار ۵۲: ۳۶۱، ح ۱۲۹ (امام صادق علیه‌السلام).

۳. بحارالانوار ۵۲: ۳۷۳، ح ۱۶۷ (امام صادق علیه‌السلام).

۳. دوران نامعلوم غیبت، با دعا و تضرع به درگاه الاهی خاتمه می‌یابد.
۴. حضرت مهدی علیه السلام ۳۱۳ یار خاص دارد و با سپاه ۱۰۰۰۰ نفری از مکه قیام خواهد کرد.
۵. از ویژگی‌های سپاه امام زمان علیه السلام «همواره پیروز» است.

پرسش‌های درس ۱۰:

۱. از تفسیر آیه‌ی ۸۳ سوره‌ی آل عمران چه می‌دانید؟
۲. ظهور در چه تاریخی اتفاق می‌افتد؟
۳. نامعلوم بودن وقت قیام امام عصر علیه السلام به کدام امر تشبیه شده است؟
۴. توفیق امام عصر علیه السلام در مورد وقت ظهور چیست؟
۵. نمونه‌ای تاریخی در پایان یافتن دوره‌ی غیبت با تضرع به درگاه الاهی بیان کنید.
۶. صیحه‌ی آسمانی از کجا و به وسیله‌ی چه کسی به گوش جهانیان می‌رسد؟
۷. آیا از مردگان هم کسانی به یاری امام زمان علیه السلام می‌شتابند؟
۸. مسیر حرکت و مرکز حکومت امام زمان علیه السلام را در زمان ظهور بیان کنید.
۹. مردم چگونه به امام زمان علیه السلام ایمان می‌آورند و تسلیم آن حضرت می‌شوند؟
۱۰. از تعداد و ویژگی‌های سپاه پیروز حضرت حجّت علیه السلام چه می‌دانید؟

درس یازدهم:

حکومت

﴿ اَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ... ﴾^۱

بدانید که خدا زمین را پس از مرگش زنده خواهد کرد.

با قیام حضرت مهدی علیه السلام و مقاومت چند ماهه‌ی دشمنان در برابر آن حضرت، سرانجام گردن‌کشان و عناصر فاسد نابود خواهند شد و سراسر زمین، تسلیم فرمان خدا شده، تحت حاکمیت آن حضرت قرار خواهد گرفت. قرآن دورنمای حکومت مهدوی را این‌گونه ترسیم فرموده است:

﴿ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لِيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَ لِيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي

می‌برد و شرک و چندگانه پرستی را تحت هر عنوانی که باشد، نابود می‌کند. به این ترتیب در آن روزگار، تنها خدا پرستیده می‌شود. قرآن این ویژگی حکومت آن حضرت را این‌گونه بیان می‌کند:

﴿ الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَ
أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ ﴾^۱

[ایشان] کسانی هستند که چون آنها را در زمین به قدرت برسانیم، نماز برپا می‌دارند و زکات می‌پردازند و امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند.

به راستی، زندگی در چنان زمانی، چه نیکو و دلپذیر است!

اکنون می‌دانیم:

با حکومت امام زمان علیه السلام چند هدف محقق می‌شود:

۱. تشکیل دولت جهانی و فراگیر؛
۲. حاکمیت فراگیر اسلام مورد پسند خداوند متعال؛
۳. عدالت و امنیت؛
۴. محو ظلم و شرک جهانی.

پرسش‌های درس ۱۱:

۱. آیه‌ی ۱۷ سوره‌ی حدید چه ارتباطی با دوران ظهور امام عصر علیه السلام دارد؟

۱. حج (۲۲): ۴۱.

۲. یک آیه از قرآن در تبدیل خوف به امنیت، که از ویژگی‌های دوران ظهور است، بنویسید.

۳. در مورد غلبه‌ی دین خدا بر سایر ادیان، آیه‌ای را ذکر کنید.

۴. «داوری درست» از ویژگی‌های حکومت مهدوی است. در این مورد چه توضیحی دارید؟

۵. آکنده شدن جهان از عطر توحید با محو گنذاب شرک و بت پرستی در چه زمانی تحقق می‌پذیرد؟

۶. چه شاهدی از قرآن در مورد عمل به احکام دین، در دولت مهدوی سراغ دارید؟

درس دوازدهم:

یاران

﴿... فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا
يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ...﴾^۱

پس به زودی خداوند گروهی را می آورد که آنان را دوست می دارد
و ایشان نیز دوستدار خدایند. در برابر مؤمنان فروتن و در برابر
کافران سرفرازند. در راه خدا جهاد می کنند و از ملامت هیچ
سرزنش کننده ای نمی هراسند.

یاران خاصّ امام زمان علیه السلام در آغاز، به تعداد جنگاوران جنگ بدر،
سیصد و سیزده نفرند.^۲ سپس ده هزار نفر دیگر با آن حضرت بیعت می کنند.^۳

۱. مائده (۵): ۵۴.

۲. بحار الانوار ۵۲: ۳۲۳، ح ۳۳ (از امام سجاد علیه السلام).

۳. کمال الدین ۲: ۶۵۴، ح ۲ (امام صادق علیه السلام).

این افراد از مقامی بس بلند برخوردارند تا آن جا که انبیا و اولیای الهی نیز خواستار آن بوده‌اند که از یاران حضرتش به شمار آیند. در درس نهم گفتیم که امام صادق علیه السلام آرزومند خدمتگزاری بارگاه آن حضرت بوده و می‌فرموده‌اند:

لَوْ أَدْرَكْتُهٗ لَخَدَمْتُهُ أَيَّامَ حَيَاتِي.^۱

اگر من روزگار مهدی را درک می‌کردم، تمام عمرم را در خدمت او می‌گذراندم.

در دعاهایی که ما را به خواندن آن امر کرده‌اند، مکرراً این مقام از خداوند متعال درخواست شده است؛ آن جا که می‌گوییم:

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ أَنْصَارِهِ وَ أَعْوَانِهِ وَ الذَّائِبِينَ عَنْهُ وَ الْمُسَارِعِينَ إِلَيْهِ فِي قَضَاءِ حَوَائِجِهِ وَ الْمُؤْتَمِلِينَ لِأَوْامِرِهِ وَ الْمُحَامِلِينَ عَنْهُ وَ السَّابِقِينَ إِلَى إِرَادَتِهِ وَ الْمُسْتَشْهَدِينَ بَيْنَ يَدَيْهِ.^۲

خدایا! مرا از یاران و یاوران مهدی و مدافعان او و آنان که در انجام نیازهای او می‌شتابند و فرمان‌های او را اطاعت می‌کنند و حامی اویند و در اجرای فرمانش از یک دیگر سبقت می‌گیرند و در رکاب او خواهان شهادت‌اند؛ قرار ده.

این مقام بلند، در پرتو صفات و کمالاتی نصیب یاران آن حضرت می‌شود. چه نیکوست که با آگاهی از ویژگی‌ها و صفات آنان و تلاش در راه آراسته

۱. الغيبة (نعمانی): ۲۴۵ ح ۴۶.

۲. مفاتیح الجنان: دعای عهد.

شدن به آن صفات، بکوشیم تا به عنایت خداوند متعال در صف آن یاران
قرار گیریم.

برخی از صفات ایشان - آن گونه که از روایات برمی آید - به قرار زیر است:

۱. **عبادت و پارسایی:** یاران حضرت مهدی علیه السلام بندگان واقعی خداوند

متعال و اهل عبادت و تقوا هستند. امام صادق علیه السلام می فرماید:

آنان مردانی شب زنده دار هستند که شب را به عبادت می گذرانند

و به هنگام نماز، زمزمه ای چون صدای زنبور عسل دارند.^۱

سجده بر پیشانی آنها اثر گذارده است. شیران روز و نیایشگران شب اند.^۲

۲. **قدرت و تلاش:** امیرالمؤمنین علیه السلام در این باره فرموده اند:

اصحاب مهدی جوان اند؛ سال خورده ای در میان آنها نیست؛ مگر

به مقدار سرمه در چشم و نمک در غذا.^۳

جوان بودن، نشانه ی توانایی و تلاش و بی باکی و جهادگری است؛ زیرا

آنان وظایف سنگینی بر عهده دارند که جز با قدرت و شجاعت و ایستادگی،

انجام شدنی نیست. امام صادق علیه السلام فرموده است:

هریک از آنان قدرت چهل مرد را دارد. دل هایشان استوارتر از

پاره های آهن است؛ تا آن جا که اگر از برابر کوه های آهنین بگذرند،

آن را ریشه کن می کنند. شمشیرهایشان را در غلاف نمی کنند تا آن

زمان که خدا خشنود گردد.^۴

۱. بحار الانوار ۵۲: ۳۰۸، ح ۸۲.

۲. بحار الانوار ۵۲: ۳۸۶، ح ۲۰۲.

۳. الغیبة (شیخ طوسی): ۴۷۶، ح ۵۰۱.

۴. کمال الدین ۲: ۶۷۳، ح ۲۶.

در روایت دیگری از آن حضرت می‌خوانیم:

اگر مأموریت ویران کردن شهری را داشته باشند، تا آن را ویران نکنند آرام نمی‌گیرند. [در سرعت عمل] همچون عقابان نشسته بر اسب‌اند.^۱

۳. ایمان و بصیرت: یاران امام زمان علیه السلام از ایمانی قوی، همراه با علم و بصیرت بهره‌مند هستند. آنان خدا را به حقیقت معرفت می‌شناسند^۲ و هرگز شبهه‌ای درباره‌ی خداوند در قلب آنان راه نمی‌یابد.^۳ آنها کسانی هستند که معارف خویش را از کتاب خدا و روایات معصومان می‌گیرند و به هیچ منبع و مأخذ دیگری در کسب علم مراجعه نمی‌کنند.^۴ آنان در دین، فقیه‌اند و از دانشی ژرف برخوردار. حضرت صادق علیه السلام در وصف آنان فرموده است:

مؤمنانی که خدا مهدی را در میان آنها به پامی دارد، افرادی برگزیده و شایسته‌ی قضاوت و حکومت و در دین فقیه هستند.^۵

۴. دل‌بستگی و فرمان‌برداری: عشق و علاقه به حضرت مهدی علیه السلام قلب یاران آن حضرت را فرا گرفته است؛ از این رو، تسلیم فرامین اویند و در

۱. بحار الانوار ۵۲: ۳۰۸، ح ۸۲. روشن است که تخریب شهرهایی مورد نظر است که مرکز کفر و پلیدی‌اند.

۲. در روایات بسیاری یاران آن حضرت این‌گونه وصف شده‌اند: «رجالٌ عَرَفُوا اللَّهَ حَقَّ مَعْرِفَتِهِ»: کشف العُمة (اربیلی) ۳: ۲۶۸ از امیرالمؤمنین علیه السلام.

۳. بحار الانوار ۵۲: ۳۰۸، ح ۸۲ (امام صادق علیه السلام).

۴. کافی ۱: ۴۲۹، ح ۸۳ از حضرت باقر علیه السلام در تفسیر آیه‌ی ۱۵۷ سوره‌ی اعراف: ﴿وَيُجَلِّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ﴾.

۵. دلائل الامامة (طبری) صغیر: ۳۱۰.

هیچ شرایطی، یاری آن حضرت را رها نمی‌کنند. امام صادق علیه السلام فرمودند:

یاران مهدی دست‌های خود را بر زین مرکب امام می‌کشند تا به آن تبرک جویند. به دور آن حضرت حلقه می‌زنند و در جنگ‌ها خویشان را سپر بلای او می‌کنند و هر آن‌چه حضرتش از آنان بخواهد انجام می‌دهند.^۱

پایان بخش این بحث رهنمودی از امام ششم، حضرت صادق علیه السلام، در صفات یاران آن حضرت است:

مَنْ سَرَّ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ فَلْيَنْتَظِرْ وَ لْيَعْمَلْ بِالْوَرَعِ
وَ مَحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ وَ هُوَ مُنْتَظَرٌ.^۲

هر که دوست دارد از یاران مهدی باشد، پس باید انتظار کشد و به پرهیزگاری و اخلاق نیک عمل کند، درحالی که منتظر ظهور آن حضرت است.

چه نیکو است این درس را با دعایی از حضرت رضا علیه السلام پایان بخشیم و این گونه از خداوند متعال تقاضا کنیم:

اللَّهُمَّ... اجْعَلْنَا مِمَّنْ تَنْصِرُ بِهِ لِدِينِكَ وَ تُعِزُّ بِهِ نَصْرَ وَلِيِّكَ وَ
لَا تَسْتَبْدِلُ بِنَا غَيْرَنَا.^۳

خدایا! ... ما را از کسانی قرار ده که دینت را توسط آن‌ها یاری می‌دهی و یاری ولایت را بوسیله‌ی آن‌ها سرافراز می‌داری و دیگران را در این مقام، جایگزین ما مگردان.

۱. بحار الانوار ۵۲: ۳۰۸، ح ۸۲.

۲. الغيبة (نعمانی): ۲۰۰، ح ۱۶.

۳. مفاتیح الجنان: دعای صبح جمعه.

اکنون می‌دانیم:

۱. مقام یاوران حضرت مهدی علیه السلام آن چنان والاست که امام صادق علیه السلام نیز آرزوی خدمتگزاری به آن آستان را دارد.
۲. در دعاها از خداوند می‌خواهیم که ما را از یاوران حضرتش قرار دهد.
۳. برخی از صفات و کمالات یاوران آن حضرت عبارت‌اند از:
 - الف - پارسایان شب زنده‌دار؛
 - ب - جوانان توانا و تلاشگر؛
 - ج - مؤمنان با بصیرت؛
 - د - فداییان دل بسته به مولا.
۴. در پرتو رهنمود امام صادق علیه السلام، دو صفت ورع و اخلاق نیک از صفات یاران منتظر علیه السلام است.
۵. باید از خدا بخواهیم تا ما را از یاوران حضرتش قرار دهد و دیگران را جایگزین ما نکند.

پرسش‌های درس ۱۲:

۱. چه سخنی از امام صادق علیه السلام در آرزوی خدمتگزاری به آستان امام عصر علیه السلام سراغ دارید؟
۲. در کدام بخش از دعای عهد، یاری و دفاع و اطاعت و حمایت از امام عصر علیه السلام را از خداوند درخواست می‌کنیم؟
۳. در پرتو روایات، برخی صفات یاوران مهدی علیه السلام را ذکر کنید.
۴. یاران امام عصر علیه السلام پیرند یا جوان؟ پاسخ صحیح را با یک روایت ذکر کنید.

۵. خداشناسی و فقاہت یاوران امام عصر علیه السلام چگونه است؟
۶. یاوران امام عصر علیه السلام دل بسته‌ی دنیا‌یند یا مولا‌یشان؟
۷. با کدام دعای امام رضا علیه السلام از خدا می‌خواهیم که ما را به یاری رسانی
مولا‌یمان عزت دهد و دیگری را جایگزین ما نکند؟

درس سیزدهم:

حقوق امام مهدی علیه السلام بر ما

﴿ ... أَنْ اشْكُرْ لِي وَ لِوَالِدَيْكَ ... ﴾^۱

سپاسگزار من و پدر و مادرت باش.

امام مهدی علیه السلام از ابعاد گوناگون، حقوق فراوانی بر ما دارند که توجه به آنها، ما را در انجام وظایف و تکالیف خویش نسبت به آن حضرت موفق می‌کند. برخی از این حقوق چنین‌اند:

۱. **حق هدایت و تعلیم:** هدایت خدای متعال، توسط پیامبران و امامان علیهم السلام به بشر می‌رسد. از این رو، هادی و معلم الهی در زمان ما، حضرت مهدی علیه السلام می‌باشد. امام عصر - ارواحنا فداه - همه‌ی حقوق یک معلم بر شاگرد و یک هادی بر هدایت شده را بر مؤمنان دارد.
۲. **حق پدری:** پدر حق بزرگی بر فرزندان خویش دارد. پدر حقیقی در

هر زمان، امام و پیشوای الهی در آن روزگار است؛ چنان‌که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله خود و امیر المؤمنین علیه السلام را دو پدر این امت معرفی فرموده است.^۱
 دل‌سوزی امام زمان علیه السلام و رسیدگی آن حضرت به حال امتش و محبت و دل‌بستگی ایشان به دوستان و پیروان، بی‌تردید از محبتی که هر کس از پدر و مادر خویش می‌بیند، بالاتر است، چنان‌که حضرت رضا علیه السلام امام را این‌گونه معرفی فرموده‌اند:

الإمامُ الأنيسُ الرفيقُ و الوالدُ الشفيقُ و الأخُ الشقيقُ و الأمُّ
 البرَّةُ بالوَلدِ الصَّغِيرِ.^۲

امام دوست سازگار و پدر دل‌سوز و برادر همزاد (تنی) و مادر مهربان نسبت به فرزند کوچک خویش است.

۳. **حق نعمت:** هر کس که واسطه‌ی نعمتی از جانب خدا بر ما باشد، بر گردن ما حقی خواهد داشت. پدر و مادر که واسطه‌ی آفرینش و رزق ما هستند، معلم که وسیله‌ی آموزش و تربیت ماست، پزشک که واسطه‌ی علاج و رفع بیماری است؛ همه بر ما حقوقی دارند که ما باید در ادای این حقوق بکوشیم.
 حجت‌های الهی، هر یک در زمان خویش، واسطه‌ی نزول نعمت‌های الهی هستند و الطاف خدا، به واسطه‌ی وجود آنان بر مردم نازل می‌شود. به این جهت است که در زیارات، از اهل‌بیت علیهم السلام به «اولیاء النعم» تعبیر شده است.^۳

۱. امالی صدوق: ۱۴.

۲. کافی ۱: ۲۰۰، ح ۱.

۳. مفاتیح الجنان، زیارت جامعه کبیره (امام هادی علیه السلام).

امام صادق علیه السلام با ابوحنیفه غذا می خوردند. پس از پایان غذا و حمد و سپاس خدای متعال، فرمودند:

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا مِنْكَ وَ مِنْ رَسُولِكَ^۱.

خدایا! این غذا، لطف تو و پیامبرت بود.

در زمان حاضر نیز ولی نعمت ما امام زمان علیه السلام است که همه بر خوان کرم و فضل و نعمت خداداد آن حضرت نشسته ایم. تمامی نعمت های مادی و معنوی، الطافی که از جانب حق به ما می رسد، بلایایی که از ما دور می گردد، تماماً از طریق ایشان و به دعا و شفاعت آن حضرت است. بنابراین، آن حضرت بر ما حق عظیم دیگری دارد که حق نعمت می باشد.

اکنون که مشخص شد امام مهدی علیه السلام راهنما و معلم، پدر و مادر دل سوز و ولی نعمت ماست؛ پس در قبال هر یک از این شئون، وظایف فراوانی نسبت به آن بزرگوار بر عهده ی ما قرار می گیرد که انجام آنها لازم و ضروری است. بدین جهت در دعای ندبه، از خدای متعال تقاضا می کنیم:

وَ أَعِنَّا عَلَى تَأْدِيَةِ حُقُوقِهِ إِلَيْهِ^۲.

خدایا! ما را بر پرداخت کامل حق هایی که آن حضرت بر ما دارد، یاری ده.

۱. بحارالانوار ۱۰: ۲۱۶، ح ۱۷. ابوحنیفه پس از شنیدن سخن امام صادق علیه السلام عرض کرد: آیا برای خدا شریک قرار می دهی؟ (صاحب نعمت خداست؛ چرا پیامبر را هم اضافه کردی؟) امام علیه السلام در پاسخ ابوحنیفه به آیاتی از قرآن استناد فرمود که پیامبر صلی الله علیه و آله را بعد از خدا ولی نعمت مؤمنان، معرفی می فرماید: «أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ: خدا و پیامبرش مؤمنان را از فضل خدا توانگر ساختند». توبه (۹): ۷۴.

۲. مفاتیح الجنان، اواخر دعای ندبه.

اکنون می‌دانیم:

۱. از جمله حقوق امام عصر علیه السلام:

الف - حق هدایت و تعلیم؛

ب - حق پدری؛

ج - حق نعمت؛

است.

۲. ما جز به هدایت حضرت مهدی علیه السلام راه درست را نمی‌یابیم.

۳. آن حضرت نسبت به ما از پدر دل‌سوزتر و از مادر مهربان‌تر است.

۴. تمامی نعمت‌هایی که خداوند به ما عطا فرموده، به برکت وجود مبارک امام

عصر علیه السلام است.

پرسش‌های درس ۱۳:

۱. چند حق از حقوق امام عصر علیه السلام را ذکر کنید.

۲. آیا اگر عنایات امام زمان علیه السلام نبود، ما می‌توانستیم راه درست را تشخیص دهیم؟

۳. به بیان امام رضا علیه السلام چه کسی نسبت به ما از مادر مهربان‌تر است؟

۴. «اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا مِنْكَ وَ مِنْ رَسُولِكَ» یعنی چه و چه ماجرای دارد؛ و چه نتیجه‌ای

می‌توان از آن گرفت؟

۵. چگونه دعا کنیم تا به ادای حقوق امام زمان علیه السلام توفیق پیدا کنیم؟

درس چهاردهم:

وظایف ما

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ ﴾^۱

ای افراد با ایمان، تقوا پیشه کنید و با راستگویان همراه باشید.

با توجه به حقوق فراوانی که امام زمان علیه السلام بر ما دارند، همه‌ی ما مسلمانان نسبت به آن حضرت تکالیف بسیاری داریم و احساس سپاسگزاری - که در سرشت هر انسانی هست - ایجاب می‌کند، نسبت به انجام آن‌ها کوشا باشیم. برخی از دانشمندان، هشتاد مورد از این وظایف را برشمرده و در فصل‌هایی از کتاب‌های خود تنظیم کرده‌اند.^۲

با اندکی از این وظایف آشنا می‌شویم:

۱. محبت: چنان‌که در مبحث امامت ملاحظه کردید، قرآن کریم

۱. توبه (۹): ۱۱۹.

۲. برای نمونه، رک. مکیال المکارم (میرزا محمد تقی موسوی اصفهانی) جلد ۲، فصل ۸؛ و نیز: پیوند معنوی با ساحت قدس مهدوی (صدرالاسلام همدانی).

محبت و علاقه‌مندی به اهل بیت پیامبر اکرم عليه السلام را بر هر مسلمانی واجب دانسته است.^۱ یقیناً در عصر حاضر، در بین وابستگان رسول خدا صلى الله عليه وآله شخصیتی چون امام زمان عليه السلام وجود ندارد که از هر کس دیگر به آن حضرت نزدیک‌تر باشد. بنابراین، محبت آن بزرگوار بر همه‌ی مسلمان‌ها واجب و لازم است.

اساساً محبت اهل بیت عليه السلام موهبتی الهی است^۲؛ ولی با کثرت ارتباط و مراجعه به آن بزرگواران، افزون‌تر می‌شود. پس:

- مطالعه درباره‌ی آن حضرت؛

- شناخت کرامات و مهربانی‌های حضرتش در رسیدگی به شیعیان؛

- توسل و مراجعه به آن بزرگوار؛

- و ...

محبت ما را، به اذن خدا، به آن حضرت فزونی می‌دهد.

۲. دعا: هر کس به امام زمان عليه السلام علاقه‌مند باشد، قطعاً هجران آن

بزرگوار در ایام غیبت؛ بر او سخت است و با دعا برای ظهور، خواهان آشکار

شدن ایشان است. آن حضرت، خود در توقیعی این‌گونه امر فرموده است:

وَ أَكثِرُوا الدُّعَاءَ بِتَعْجِيلِ الْفَرَجِ فَإِنَّ ذَلِكَ فَرَجُكُمْ.^۳

برای تعجیل در ظهور، زیاد دعا کنید که این کثرت دعا، گشایش کار

شما خواهد بود.

۱. شوری (۴۲): ۲۳: ﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ﴾.

۲. رک. تحف العقول (ابن شعبه): ۳۱۳.

۳. کمال‌الدین: ۴۸۵، ح ۴.

۳. نیابت: از وظایفی که اهل بیت علیهم السلام به ما آموخته‌اند و مؤمنین اعصار قبل نیز در انجام آن کوشا بوده‌اند، نیابت کردن از امام زمان علیه السلام در انجام کارهای مستحبی و یا اهداء ثواب اعمال خیر خویشان به آن حضرت است. علی بن مغیره که توفیق بسیاری در تلاوت قرآن در ماه رمضان داشت، تلاوت هر ختم قرآن را به یکی از معصومین علیهم السلام اهداء می نمود. امام کاظم علیه السلام در تمجید کار او فرمودند:

لك بذلك ان تكون معهم يوم القيامة.^۱

پاداش کار تو این است که در قیامت با آنها خواهی بود.

موسی بن قاسم نیز در اقدامی مشابه در ایام حج، به نیابت از یکایک پیشوایان دین، طوافی مستحبی انجام می داد و امام جواد علیه السلام به او فرمودند:

استكثر من هذا فانه افضل ما انت عامله.^۲

این کار را فراوان انجام بده زیرا برترین کاری است که تو انجام می دهی.

داود حرمی نیز به زیارت امام هادی علیه السلام می رفت و آن زیارت را به امام زمان خویش حضرت عسکری علیه السلام اهداء می نمود، حضرت علیه السلام در تمجید از کار او فرمودند:

لك من الله ثواب و اجر عظیم و منّا المحمدة.^۳

برای تو ثواب و پاداش بزرگی از جانب خدا خواهد بود و ما نیز سپاسگزار تو هستیم.

۱. کافی ۲/۶۱۸ ح ۴.

۲. کافی ۴/۳۱۴ ح ۲.

۳. تهذیب ۶/۱۱۰.

ما نیز به این سنت حسنه عامل بوده، افعال مستحبی خویش را به نیابت از حضرت بقیة الله ارواحنا فداه انجام می‌دهیم، تا در عین انجام وظیفه، مشمول رحمت الهی در دنیا و آخرت قرار گیریم.

۴. انتظار: بزرگ‌ترین عمل و والاترین عبادتی که برای ما در این زمان امکان‌پذیر است، انتظار ظهور آن امام مهربان می‌باشد. در روایات فراوانی، انتظار بالاترین عبادت و جهاد و عمل، معرفی شده است. رسول خدا ﷺ فرمودند:

أَفْضَلُ أَعْمَالِ أُمَّتِي أَنْتَظَارُ الْفَرَجِ.^۱

برترین عمل امت من، انتظار فرج است.

در برخی از احادیث، منتظر ظهور به جنگاوری که در رکاب رسول خدا ﷺ شهید شده، تشبیه شده است.^۲ چنین کسی همانند آنان که در خیمه گاه امام به سر می‌برند و با دشمنان آن حضرت می‌جنگند، معرفی شده است.^۳ اما انتظار چیست که چنین مقام بلندی برای آن در نظر گرفته شده است؟ انتظار چیزی جز چشم به راهی برای برپایی حق و رسیدن دولت شکوهمند آن بزرگ و بی‌قراری در دیدار آن عزیز نیست. آیا اتفاق افتاده است که شما منتظر آمدن دوست عزیزی باشید؟ در آن لحظات چه می‌کنید؟ مگر نه این است که به اطراف می‌نگرید، پیوسته به ساعت نگاه می‌کنید،

۱. بحار الانوار ۵۲، باب ۲۲، ح ۲ و ۷ و ۱۱ و ۲۱ و ۳۳ و ۶۵؛ و نیز: بحار الانوار ۷۴: ۱۴۳؛

أفضل جهاد أمتي انتظار الفرج.

۲. بحار الانوار ۵۲، باب ۲۲، ح ۱۸ و ۲۴.

۳. بحار الانوار ۵۲، باب ۲۲، ح ۱۴ و ۱۵ و ۱۶ و ۳۰ و ۵۰ و ۵۳ و ۵۵ و ۵۶ و ۵۷ و ۶۹.

ذکر می‌گویید و نذر می‌کنید؟! خلاصه این‌که قرار ندارید. این همان انتظار است. برای ظهور امام غایب علیه السلام باید این‌گونه بود.

بدیهی است چنین انتظاری، ثمره‌ی معرفت به مقام آن حضرت و محبت نسبت به ایشان است. این‌گونه انتظار، اثری جز دعا، ثمری جز خودسازی و بازتابی جز آمادگی نخواهد داشت.

۵. پیوند: از وظایف هر شیعه این است که به امام خویش معتقد و به یاد او باشد و حتی در غیبت آن حضرت، پیوند خویش را حفظ کند. قرآن به این حقیقت این‌گونه اشاره می‌فرماید:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَ صَابِرُوا وَ رَابِطُوا وَ اتَّقُوا اللَّهَ
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾^۱

ای ایمان آورندگان! صبر و استقامت کنید و با یکدیگر پیوستگی محکم داشته باشید و پرهیزکار باشید، امید است که رستگار شوید.

حضرت باقر علیه السلام آیه را چنین تفسیر فرموده‌اند:

بر انجام واجبات صبر پیشه کنید و در برابر دشمن شکیبا باشید و با امامی که چشم به راهش هستید، پیوستگی داشته باشید.^۲

غیبت امام زمان علیه السلام هرگز مانعی برای این پیوند نیست؛ زیرا غیبت، حدّا کثر مانع فیض حضور است و هرگز ارتباط معنوی و قلبی نمی‌شود. روش عملی پیوند با امام علیه السلام این است که انسان در همه‌ی عرصه‌های زندگی

۱. آل عمران (۳): ۲۰۰.

۲. تفسیر برهان (سید هاشم بحرانی) ۱: ۳۳۴، ح ۲ و ۳ و ۱۲.

به آن امام مهربان متوسل شود، مشکلات (درسی، خانوادگی، فردی، اجتماعی، مادی، معنوی) خود را عرضه کند و از آن حضرت، راه خروج از آن را بطلبد. همچنین برخی از ادعیه و زیارات مربوط به آن حضرت را بخواند و به این ترتیب، پیوند خویش را با امام زمان علیه السلام برقرار سازد. از جمله دعاهایی که خواندن آن‌ها شایسته است، این دعاهاست:

- دعای «اللهم کن لولیک» همیشه و به خصوص در نمازها؛

- دعای عهد هر صبح‌گاه؛

- زیارت آل یس هر هفته؛

خداوند متعال ما را به وظیفه‌شناسی در برابر امام زمان علیه السلام موفق گرداند و دعای خیر آن حضرت را بدرقه‌ی راهمان قرار دهد.

اکنون می‌دانیم:

شایسته است هر شیعه‌ی راستین:

۱. برای جلب رضایت الاهی، امام زمانش را شدیداً دوست بدارد.

۲. برای ظهور آن حضرت، فراوان دعا کند.

۳. در دوران غیبت از منتظران ظهور باشد.

۴. پیوند قلبی خود را با امام زمان علیه السلام روز به روز بیشتر کند.

پرسش‌های درس ۱۴:

۱. آیه‌ی «کونوا مع الصادقین» به کدام یک از وظایف ما در مقابل امام زمان علیه السلام

اشاره دارد؟

۲. کدام دانشمند شیعی، هشتاد وظیفه از وظایف مؤمنان را در دوران غیبت برشمرده است؟
۳. بر اساس آیه‌ی ۲۳ سوره‌ی شوری چه وظیفه‌ای داریم؟
۴. چگونه محبت ما به امام زمان علیه السلام بیشتر می‌شود؟
۵. امام عصر علیه السلام برای تعجیل فرج خود، چه درخواستی از شیعیان دارند؟
۶. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم چه عملی را برترین عمل امت خود ذکر کرده است؟
۷. آیا در دوران غیبت نیز می‌توان به امر «رابطوا»^۱ قرآن عمل کرد؟
۸. روش عملی پیوند با امام عصر علیه السلام را چه می‌دانید؟

درس پانزدهم:

پیام‌ها

﴿ ... مَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا ﴾^۱

هر آنچه پیامبر به شما داد، آن را بگیرید و از هرچه شما را باز داشت، باز بایستید.

رهنمودهای فراوانی از امام زمان علیه السلام به ما رسیده است که بیشتر آن‌ها پاسخ‌های آن حضرت به پرسش‌هایی است که شیعیان از طریق نواب اربعه پرسیده‌اند. جواب کتبی امام علیه السلام به آن پرسش‌ها را توقیع می‌نامند. این توقیع‌ها در کتاب‌هایی مانند کمال‌الدین شیخ صدوق (۳۸۱ ق) و احتجاج شیخ طبرسی (۵۸۱ ق) آمده است.

علاوه بر توقیع‌ها، گفتارهای ارزشمندی نیز از آن بزرگوار به ما رسیده است که پاسخ سؤالات شفاهی افراد، در تشریفات ایام کودکی و دوران غیبت

صغری و غیبت کبری است.^۱

احادیث امام مهدی علیه السلام گنجینه‌ی گران‌سنگی از معارف شیعی است که مطالب گوناگونی دربردارد؛ مانند: توحید، تفسیر قرآن، امامت و مقامات اهل بیت علیهم السلام، ردّ عقاید و فرقه‌های منحرف، ردّ مدّعیان دروغین امامت و نیابت، تبیین مسائل گوناگون مهدویت، بیان ادعیه و اذکار^۲، گفتارهای اخلاقی، مسائل فقهی.

در درس‌های گذشته، شماری از جملات گهربار آن امام همام نقل شد.^۳ اکنون سخنان دیگری از آن حضرت بیان می‌شود تا روشنگر راه پیروان ایشان باشد:

۱. آفرینش، عبث و بی‌هدف نیست:

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَمْ يَخْلُقِ الْخَلْقَ عَبَثًا وَلَا أَهْمَلَهُمْ سُذَى.^۴

بی‌گمان، خدای بزرگ، آفریدگان را بیهوده نیافریده و بی‌هدف رها نکرده است.

۱. مجموعه‌ی توقیعات، سخنان، ادعیه و همه‌ی احادیث منسوب به آن حضرت، در کتاب‌هایی گردآوری شده است که از مشهورترین آن‌ها «کلمة الامام المهدی» (مرحوم سید حسن شیرازی) است.

۲. دعا‌های متعددی همچون: دعای افتتاح، زیارت آل یس، دعای عصر غیبت در توقیعات امام زمان علیه السلام آمده است. مراجعه کنید به صحیفة المهدیة (حسن مجتهدی) و ربیع الانام (عبدالحسین طالعی).

۳. رک. درس پنجم، هفتم، نهم، دهم و چهاردهم.

۴. بحار الانوار ۵۳: ۱۹۴، ح ۲۱: پاسخ به احمد بن اسحاق قمی در ردّ ادعای امامت جعفر کذاب.

۷. لزوم وجود حجّت الاهی در هر عصر:

... أَنَّ الْأَرْضَ لَا تَخْلُو مِنْ حُجَّةٍ إِلَّا ظَاهِرًا وَإِمًا مَغْمُورًا.^۱

به درستی که زمین از حجّت خدا خالی نمی‌ماند، خواه آشکار و خواه پنهان باشد.

۳. ردّ مدّعیان دروغین امامت:

... أَنَّ الْحَقَّ مَعَنَا وَفِينَا، لَا يَقُولُ ذَلِكَ سِوَانَا إِلَّا كَذَّابٌ مُفْتَرٍ.^۲

به درستی که حق با ما و در ماست و غیر از ما هرکس این سخن را بگوید دروغ‌گو و افترازننده است.

۴. فایده‌ی امام غایب علیه السلام:

وَأَمَّا وَجْهُ الْأَنْتِفَاعِ بِي فِي غَيْبِي فَكَالْأَنْتِفَاعِ بِالشَّمْسِ إِذَا غَيَّبَتْهَا عَنِ الْأَبْصَارِ السَّحَابُ.^۳

چگونگی بهره‌مندی از من در دوران غیبت، همانند بهره‌مندی از خورشید است آن هنگام که ابرها آن را از چشم‌ها پوشانیده باشند.

۱. کمال‌الدین ۲: ۵۱۱ (باب ۴۵) ح ۴۲، خطاب به نایب اول و دوم در ردّ ادّعای جعفر کذاب.

۲. همان مدرک.

۳. کمال‌الدین ۲: ۴۸۵ (باب ۴۵) ح ۴، پاسخ به سؤالات اسحاق بن یعقوب.

۱۱. فضیلت سجده‌ی شکر:

سَجْدَةُ الشُّكْرِ مِنْ أَلْزَمِ السُّنَنِ وَ أَوْجِبِهَا.^۱

سجده‌ی شکر از لازم‌ترین و واجب‌ترین سنت‌های دینی است.

۱۲. سرانجام سوء استفاده از اموال آن حضرت:

مَنْ أَكَلَ مِنْ أَمْوَالِنَا شَيْئاً فَإِنَّمَا يَأْكُلُ فِي بَطْنِهِ نَاراً
و سَيَصْلَى سَعيراً.^۲

هر که چیزی از اموال ما [به ناحق] بخورد، به راستی که آتش خورده است؛ به زودی در جهنم افکنده خواهد شد.

خدایا! معرفت کتاب، دین و ولایت را

به ما ارزانی دار و با توفیق پیروی از آنان،

بر ما منت گذار.

آمین!

اکنون می‌دانیم:

امام زمان علیه السلام در عصر غیبت رهنمودها و پیام‌های فراوانی داشته است. برخی از آنها عبارت است از:

۱. بحار الانوار ۵۳: ۱۶۱، ح ۳. پاسخ به پرسش‌های محمدبن عبدالله جمیری در سال ۲۰۷ (ه.ق).

۲. کمال الدین ۲: ۵۲۰، ح ۴۹، پاسخ به پرسش‌های محمدبن جعفر اسدی.

۱. آفرینش بیهوده نیست.
۲. زمین از حجت‌الاهی خالی نمی‌ماند.
۳. حق فقط نزد امام معصوم علیه‌السلام است.
۴. امام در غیبت مثل خورشید پس ابر است.
۵. به سبب امام غایب است که خداوند بلا را از خاندان و شیعیان آن حضرت دور می‌کند.
۶. برای کسب معارف دینی، راهی جز سرسپاری به آستان اهل بیت علیهم‌السلام نیست.
۷. طالب هدایت، هدایت می‌شود.
۸. دوری از امام زمان علیه‌السلام نتیجه سوء رفتار ماست.
۹. رفتار ما باید آن‌گونه باشد که قلب مبارک حضرت مهدی علیه‌السلام را شاد کند.
۱۰. برای خشم شیطان به نماز رو بیاوریم.
۱۱. از مهم‌ترین مستحبات سجده‌ی شکر است.
۱۲. خوردن سهم امام عصر علیه‌السلام به ناحق، مثل خوردن آتش است.

پرسش‌های درس ۱۵:

۱. توقیع یعنی چه؟
۲. چه توقیعاتی از امام زمان علیه‌السلام شنیده‌اید؟
۳. یکی از سفارش‌های امام زمان علیه‌السلام را در توقیعاتشان بنویسید.